

ELHURCOLVA – TÁVOL A HAZÁTÓL

Magyar katonák emlékei a szovjet fogságból,
1941–1955

A kiadvány a Gulág Emlékbizottság
támogatásával készült.

GULÁG
EMLEKBIZOTTSÁG
A Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok
és kényszermunkások emlékére

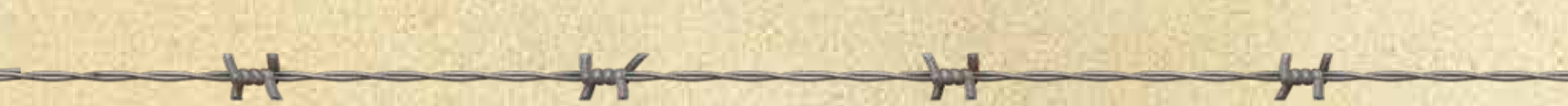
Kiadja a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum
A kiadásért felel: Dr. Kovács Vilmos ezredes,
parancsnok

HADTÖRTÉNETI
INTÉZET ÉS
MÚZEUM

Képszerkesztés és műtárgyfotók: Szikits Péter

Szerkesztette, a borítót és a kötetet tervezte:
Fodor Veronika

Elhurcolva – Távol a hazától

Magyar katonák emlékei a szovjet fogságból, 1941–1955
Online katalógus

HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum
Budapest, 2016

TARTALOM

Bevezető	5
A kiállításról	11
A katalógusról	13
Tárgyi emlékek (Dr. Závodi Szilvia)	16
Ruházat és felszerelési tárgyak (Dr. Baczoni Tamás)	174
Képzőművészet (Szántó Nóra)	192
Kézírtos emlékek (Dr. Szoleczky Emese)	208
Nyomtatványok, röplapok (Tóth Orsolya)	236

BEVEZETŐ¹

A második világháború alatti, 172 ezer km²-es és közel 15 millió fős Magyarországról mintegy 1,2 millió magyar állampolgár, katona és civil került a szövetséges hatalmak fogságába. Ez a létszám több mint másfélszerese volt az első világháborúban, az akkor még nagyobb területű ország térségéből hadifogságba esettek számának. 2015 a Szovjetunióba hurcolt foglyok és kényszermunkások emlékéve lett Magyarországon, hiszen – noha már hetven éve annak, hogy 1944–1945-ben megkezdték a Szovjetunióba kényszermunkára történő internálást, – ilyen szintű megemlékezésre eddig még nem került sor.

Az országban kevés család mondhatta el magáról, hogy nem érintette a hadifogság. A Szovjetunióba szállítottak legnagyobb csoportját a katonák alkották, de rajtuk kívül a Vörös Hadsereg polgári személyeket is elhurcolt kényszermunkára. A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum gyűjtőköréből kifolyólag mindkét világégés hadifogságának emlék- és használati tárgyait, dokumentumait őrzi, amelyek készítésével, írásával a rabok megpróbálták elviselhetőbbé tenni az éveken át tartó megpróbáltatásokat.

A fogvatartás ténye önmagában is próbára teszi az embereket, s ezt még súlyosbíthatja a környezet, ahol ezt az időt kénytelenek akarataik ellenére eltölteni. A második világháború idején a hadifoglyok használati tárgyak készítésével és honvágygal telített üzenetek írásával igyekeztek lelkiállapotukon javítani.

A tárgyakat több csoportra oszthatjuk, attól függően, hogy mi volt a kiinduló alapanyag és az elkészült tárgyat az eredeti funkciójának megfelelően használták-e tovább vagy teljesen új tárggyá alakították. Leg-

könnyebben a minden nap használt fémtárgyakhoz jutottak hozzá a katonák: az evőeszközökhöz, csajkákhöz, kulacsokhoz. Ezeket díszítették vagy anyagukat felhasználva átformálták edénnyé, cigarettatárcává, stb. Felületüket bevéssett motívumokkal, feliratokkal ékesítették, gyakran a készítés időpontját, helyét és a készítő nevét is feltüntetve. Aki ügyes kezű volt, fából egész tárgycsoportot faragott. Máskor, ritkábban textilből, illetve textilhulladékból tudtak varrni tokokat vagy egyszerű dohányzacskót díszítettek és tárolóként használták tovább.

Kelet felé

A magyar katonák tömegesen a második világháború folyamán több szakaszban kerültek szovjet fogságba. A hányatott sorsú 2. magyar hadsereg, amelyet 1942-ben állítottak fel, és a keleti hadszíntérre küldtek harcolni 1943 januárjában a Sztálingrád körzetében vívott küzdelmek során rendkívül súlyos, szinte megsemmisítő veszteségeket szenvedett. Ezzel összefüggésben a szovjet csapatok előrenyomultak s 1943 elején hirtelen megugrott a hadifoglyok száma. A 150 ezer főt is meghaladó fogolytömeg még a szovjet szerveket is váratlanul érte, nem voltak felkészülve rá, ennek következtében a hadifogságba esettek ellátása és szállítása egyaránt súlyos nehézségeket okozott. Nagyon gyorsan kiderültek a szervezésbeli hiányosságok. A kimerült és sok esetben sebesült vagy fagyási sérülésekkel, betegségekkel küszködő foglyok élelmezése és egészségügyi ellátása akadozott, néhol teljesen elmaradt, noha – elvben – a hadifoglyok

az 1929. július 29-én elfogadott harmadik genfi egyezményben foglalt bánásmódra jogosultak voltak. Ennek értelmében tilos volt bármilyen formában a hadifoglyok életének és egészségének veszélyeztetése, megfélemlítése vagy velük szemben megtorló intézkedések foganatosítása. Ezt a hadifoglyokra vonatkozó nemzetközi jogi normát a Szovjetunió azonban nem írta alá, s noha német nyomásra elkészítette a maga szabályozását, de az konkrét biztosítékokat nem tartalmazott, sőt az egész rendeletet titkosítottan kezelték. Amit pedig nyilvánosságra hoztak a foglyok és a szövetségesek megnyugtatóására, az nem fedte a valóságot.

A fogságba esést a katonák mindenképpen el akarták kerülni, hiszen addigra már széles körben elterjedt, az a vélekedés, hogy a Szovjetunióban a foglyokat bányákban dolgoztatják. Mindez nem volt alaptalan, habár a kezdeti időszakban mind a tábornoki, mind a legénységi állomány még arról számolt be, hogy jó körülmények közé kerültek és megfelelő ellátásban részesültek. A problémák akkor kezdődtek, amikor a Vörös Hadsereg rövid idő alatt nagyszámú hadifoglyot ejtett: a vegyes nemzetiségű (német, olasz, román és magyar) hadifoglyokról a röplapok azt állították, hogy szállításukat gondosan megszervezték. Ez a gyakorlatban azonban azt jelentette, hogy a foglyok átvételére háromszintes táborrendszert dolgoztak ki: a front mögötti felvevőpontok után (ahova a harcképtelen, magukat megadó ellenséges katonák kerültek) a foglyok az arcvonaltól 50-70 km távolságra lévő gyűjtőtáborokba, majd onnan a 100-150 kilométerrel keletebbre fekvő gyűjtő-elosztó táborokba (mint például Foksány vagy Máramarossziget) kerültek. Innen pedig sokak sorsa a Szovjetunió belsejében lévő munkatáborokban végződött. E lágerek nem titkolt célja az volt, hogy a foglyok - mintegy háborús jóvátétel formájában - ve-

gyenek részt a Szovjetunió újjáépítésében (amit a genfi egyezmény szintén tiltott).

A fogságba esés és kiszolgáltatottság traumáját tovább növelték a fizikailag is megerőltető gyalogmenetek az egyes felvevő-pontok gyűjtőtáborok között, ahol ugyan folyamatosan bíztatták őket sorsuk jobbra fordulásával, ám a tapasztalat nem ezt igazolta. A táborok közti szállításra egyébként az volt a hivatalos magyarázat, hogy hamarosan megkapják azt az igazolást, amellyel majd hazamehetnek. Az ország területéről való kiszállítás, a Kárpát-medence elhagyása azonban ráébresztette az érintetteket arra, hogy sorsuk az ismeretlenbe vezet, minden alkalmat megragadva igyekeztek üzeni hozzátartozóiknak. A Szovjetunió irányába és azon belül a szállítást is túl kellett élni. A szovjet táborokat megelőzték (elsősorban Románia területén lévő) tranzittáborok, például Brassó, Máramarossziget vagy Temesvár. Valamennyi átmeneti hadifogolytábornak számított. A foglyokat ötös sorokba állították és 40-50, 400-500, de esetenként a 2000 főt is meghaladó menetszlopokban hajtották őket. Az átmenőtáborokban egyáltalán nem voltak jobb körülmények, mint a későbbi, még nagyobb területen fekvőkben. A halandóság már itt is nagyon magas volt. A Brassótól keletre mintegy 200 kilométerre fekvő foksányi átmeneti táborban egy idő után állandóan 20-30 ezer foglyot zsúfoltak össze, így nem csoda, ha folyton felütötte a fejét valamilyen járvány, betegség.

Egyes röplapok persze arról tudósították a magyar lakosságot és a katonákat, hogy amennyiben leteszik a fegyvert és önként megadják magukat, a Vörös Hadsereg parancsnoksága biztosítja a hadifoglyok életét, hazatérését, megfelelő ellátását, szükség esetén a sebesültek kórházba szállítását. Ellenkező esetben - írták -

ugyanolyan ellenségnek fogják őket (ti. magyarokat) is tekinteni, mint a németeket és hasonló sors vár rájuk. Akármennyire is igyekezett a Vörös Hadsereg elejét venni a negatív híreszteléseknek, a röplap érthető módon nem sokat bizalmat keltett, mert ekkor a szovjet katonák már valóban nem bántak kesztyűs kézzel a foglyokkal.

Az 1944-es év ősze a tömeges fogságba esés második nagy időszakát hozta, a fogságba kerültek nagy számú elhalálozásáról pedig egyre több szó esett. A szovjet fogságtól – egyáltalán a szovjet hadseregtől – való félelmet a magyar háborús propaganda-gépezet is erőteljesen táplálta, de a már szovjetek által megszállt területekről magánszemélyektől, ismerősöktől, rokonoktól is baljós hírek érkeztek erőszakoskodásról, fosztogatásról, elhurcolásról és kivégzésekről. Ez idő tájt a szovjet fogságba esett magyar katonák száma – a veszteségi lajstromok szerint – elérte a 70 ezret, valójában ez a szám akkor már sokkal jelentősebb lehetett és az eltűntek adatainak naprakészen tartása egyre nagyobb kihívást jelentett a magyar hatóságoknak. 1944 novemberétől gyakorlatilag megszűnt a magyar veszteségek központi számbavétele. A legtöbb katona neve mellett az „eltűnt„ szerepelt, de a hatóságok már semmilyen adattal nem rendelkeztek további sorsáról. Nem csoda, ha ezek a körülmények olyan jellegű propaganda-képeslapokat hívtak életre, amelyek a szovjet katonák baráti hozzáállását hirdetik.

Természetesen a levelek tartalmát is ellenőrizték, cenzúrázták, akárcsak az első világháborúban. Ahhoz képest azonban a levelezés nyelve lehetett magyar, de semmi kritikai megjegyzés nem kerülhetett a papírra. Az üzenetek mondanivalója az egészségi állapotra, jó közérzetre és a családtagok hiányolására szorítkozott, ritkán, de megemlítik az ismerőst/barátot/rokont, aki vel együtt kerültek fogságba és róla, róluk is eshet szó,

hiszen a híradások eléggé esetlegesek voltak: az itthoniak információcseréje révén sokak sorsáról sikerült ily módon bizonyosságot szerezni: élnek-halnak-e?

Az 1944. október 15-i kiugrási kísérlet sikertelenségét és a háborús vereség nyilvánvalóvá válását követően megindult a Magyar Honvédség tömeges lemorzsolódása. Erről a tényről maga Sztálin is tudott és arról is, hogy sok magyar egység széthullott és csapatokba verődve barangol az erdőben a keleti front mentén. Magyar parancsnokok felhívására több mint 20 ezer katona adta meg magát a szovjet csapatoknak. De még így is sokan bujkáltak. Őket igyekezett meggyőzni a propaganda és próbálta elhitetni velük, hogy úgyszincs más választásuk és a hadifogság „az életet jelenti számukra„. Emellett a hadifogolyéletről festett idilli életképeket ábrázoló röplapokat is megjelentettek kedélyesen beszélgető vagy éppen közösen zenélő magyar katonákról.

Az 1944. december 25. és 1945. február 13. között a magyar fővárosért folyó küzdelem során újabb és újabb alakulatok katonái estek szovjet fogságba, számukat 25 ezer fő körülire becsülik. Tekintettel arra, hogy minél hamarabb el akarták őket távolítani a front közeléből, illetve kivinni az országból, gondoskodni kellett hatékony és gyors elszállításukról.

A fogolytranszportoknak két szárazföldi, gördülő állománnyal történő és három vasúttal-hajóval kombinált fő útvonala alakult ki: Debrecen-Máramarossziget-Szabó-Kijev, illetve Szeged-Arad-Temesvár-Brassó-Fokszány-Kisinyov-Csernyigov; vagy Fokszány-Konstanca-Odessza, vagy Konstanca-Szevasztopol (hajóval), vagy Konstanca-Novorosszijszk (hajóval). Márciusra – ahogy a Vörös Hadsereg csapatai egyre jobban elfoglalták az országot – a magyar katonák jelentős része a nyugatra való távozás helyett a megadás mellett döntött. A 3. Uk-

rán Front főcsapásának sávjában visszavonuló magyar katonák közül például mintegy 45 ezren adták meg magukat harc nélkül a szovjet csapatoknak. Ezek szerint sokan még mindig hittek a Vörös Hadsereg szabad eltávoztát és emberséges körülményeket hirdető rölapjainak. Az egyre zsúfoltabb szovjetunióbeli hadifogolytáborokba lényegében folyamatosan érkeztek a foglyok. 1946–1948 között az utcákat ellepte a Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogoly Irodája által megjelentetett újság a Magyar Hadirokkant, Hadifogoly Híradó, amelyben olyan optimista (de valótlán) képet festettek a hadifogolytáborokról és a foglyok egészségi állapotáról, hogy a legtöbb családban feltámadt a csalfa remény, hogy hamarosan viszontláthatják szeretteiket.

A magyar katonák egy része viszont nem akarta megadni magát a Vörös Hadseregnek, minél előbb haza akartak térni a családjukhoz. A felbomló vagy nyugatra távozó alakulatokból sokan egyszerűen hazatéréssel próbálkoztak, de ez cseppet sem volt veszélytelen vállalkozás, s gyakran végződött azzal, hogy az illető mégis egy orosz transzport soraiba került.

Az átmeneti táborok után a foglyokat több hetes, zsúfolt marhavagonokban történő szállítást követően kerültek a szovjet táborvilágba. Az ember egyik lenyűgöző képessége, hogy amint beletörődik a kialakult helyzetbe, igyekszik túlélni azt.

A rabok elsősorban emléktárgyak készítésével próbálták elviselhetőbbé tenni a fogságot.

Ha sorra vesszük a szovjet táborokat, észrevehetjük, hogy nem véletlenszerű azok elhelyezkedése. Bár hatalmas területről van szó, mégis közös bennük, hogy valamennyi a szovjet ipari termelés szempontjából jelentős régióhoz kötődött. Jóllehet a Szovjetunió területén

lévő táborok a háború alatt elsősorban a hadifogságba jutott katonák lágerei voltak, fokozatosan átalakultak munkatáborokká. Az emléktárgyak tanúságai szerint a foglyokat egyre-másra elszállították egyik táborból a másikba, attól függően, hogy éppen hol volt szükség több munkaerőre.

A táboréletet és a munkakörülményeket a túlélők elbeszélései és visszaemlékezései alapján valamelyest el tudjuk képzelni. Sokakat olyan mélyen megráztak a fogságban eltöltött évek, hogy hazatérésük után nem voltak hajlandók beszélni róla. Ezért is hiányosak az ott készült tárgyakról az ismereteink. Annyit általánosságban tudunk, hogy a viszonyok táboronként nagymértékben különböztek. Ebben közrejátszott az is, hogy milyen volt a foglyok és az őnök, valamint a foglyok és a helyi lakosság viszonya. A szokatlan földrajzi környezet (városlakónak az egész napos, esetenként nagy megerőltetéssel járó erdei vagy mezei fizikai munka) és zord és szélsőséges éghajlati viszonyok sok esetben már önmagukban is elegendőnek bizonyultak ahhoz, hogy a foglyok többségét megtörje, egészségét egy életre aláássa, vagy legyengülten elhalálozáshoz vessen, főleg az olyan helyeken, ahol több ezer embert a szabad ég alatt őriztek. Számos táborban „szállás” gyanánt az a gödör szolgált, amelyet magukkal a foglyokkal ásattak ki; ezeket galyakkal kellett befedniük és földréteget ráhalmozniuk. A sietség és a hozzá nem értés miatt azonban e „lakhelyekben” a víz folyton becsorgott és ezért már mindegy volt, hogy nyári vagy téli egyenruhában voltak-e a fogoly-katonák, – azok a dermesztő hideg miatt hamarosan rájuk fagytak. Többek közt ezért alakult ki az a nézet, hogy a szovjet hadifogolytáborokban az életkörülmények gyakorta embertelenek voltak.

Nyugati fogság, keleti fogság

A magyarországi harcok utolsó szakaszában az Ausztria-Németország felé hátráló, még harcoló magyar katonai alakulatok igyekeztek a szövetséges, nyugati haderők fogságába kerülni. E táborokban ugyanis – kivéve a francia táborokat – általában jobb körülmények uralkodtak, hiszen elsősorban munkatáborok vagy egyszerű tartózkodási gyűjtőtáborok voltak. A magyarokat nagyobb számban őrző táborok többsége osztrák és délnémet, illetve kisebb része francia területeken helyezkedett el. Kizárólag a hadifoglytáborokban készített emléktárgyakat alapul véve természetesen nem derül ki, hogy milyen viszonyok voltak abban a régióban, hogy nyugaton jobb körülmények között éltek-e hadifoglyok, nagyobb volt-e a túlélési és hazatérési arány, erről a tárgyak nem mesélnek, főleg dokumentumok felkutatásával és elemzésével juthatunk információkhoz.

A második világháború után a győztes hatalmak Németországot – mint vesztes országot – és Berlint négy megszállási zónára illetve szektorra (angol, amerikai, francia, szovjet) osztották. Az összefüggő német tartományokból álló, egymástól drótkerítéssel és ellenőrző pontokkal elhatárolt zónákban megkezdődött a háborús állapotok felszámolása, a náci bűnösök felkutatása, a közellátás és közigazgatás megszervezése. Ugyanakkor a zónákban eltérő mennyiségű, de alapvetően nagy számú hadifogly-katona gyűlt fel, s a rommá lett országban igen nehéz volt elhelyezésükről gondoskodni. Az amerikai táborok nem ok nélkül „csillagtáborok”-ként maradtak meg a foglyok emlékezetében, mivel nem épületekben, hanem a szabad ég alatt szállásolták el őket, erőteljesen akadozó ellátás mellett.

A helyzet 1945 nyaráig nem változott, addigra sikerült ugyanis a németek nagy részét hazaengedni, így a kezelhetőbb tömeg élelmezése és elszállásolása fokozatosan ugyan, de javult.

1945-től kezdődően az ország lakosságát erőteljesen és tömegesen foglalkoztató hadifogoly-kérdést valamennyi párt igyekezett a maga hasznára fordítani. A Magyar Kommunista Párt eredendően hátrányos helyzetben volt, hiszen a nép szemében e párt annak az országnak a szellemiségét közvetítette, amely közvetlenül felelős volt közel egymillió magyar katona és civil elhurcolásáért, szenvedéseiért, a „malenkij robot”-révén a gulágra kerültekért. A párt levelezőlap alakú formanyomtatványok segítségével értesítette a családokat arról, hogy hadifogságban levő vagy eltűnt hozzátartozóik felkutatása a párt jóvoltából folyamatos. Ezen nyomtatványok lényegében nem szolgáltak plusz információval, hiszen csak az eltűnés tényét erősítették meg.

A hadifogoly-kérdés elhúzódott egészen a párizsi békeszerződés évéig, tehát 1947-ig, bár előtte is voltak kísérletek arra, hogy kétoldalú, kormányközi tárgyalások során rendezzék a foglyok hazaszállításának ügyét. Sajnos, az 1947-es békeszerződés sem mondta ki világosan, hogy mi a fogva tartó ország kötelessége. Külön megállapodások keretében 1946-ig legalább a nyugati hadifoglyok nagy része hazatérhetett. A Szovjetunióban azonban még 1954-ben is a „szocializmus építésén” dolgoztattak hadifoglyokat. Nem csoda, ha 1947-es – a hírhedt kékcédulás – országgyűlési választások évében az újságon kívül számos olyan propaganda-röplap is napvilágot látott a Magyar Kommunista Párt jóvoltából, amelyen a hazatérő hadifogly a magyar föld láttán boldogan szorongatja a magyar zászlót vagy a vagonok ajtajából in-

tegetnek a jó erőben lévő, egészséges volt hadifoglyok. A hazatérőkhöz az MKP felszólítást is intézett, amelyben részletesen kifejti, hogy a szabaduló foglyok a párt és Rákosi Mátyás - gondosan kidolgozott forgatókönyv alapján végrehajtott - közreműködésének köszönhetik a hazatérésüket, illetve azt, hogy távollétük alatt sem voltak tétlenek: harcoltak azon rend ellen, amely megakadályozta a magyar nép felemelkedését, tehát minderről a szavazóurnák előtt se feledkezzenek meg.

1948 folyamán olyan kétnyelvű (orosz-magyar) levelezőlapokat is használtak a foglyok, amelyre Rákosi Mátyás személyének magasztalásán kívül Szovjetunió és Magyarország örök szövetségét említik a béke zálogaként. Valóban, 1948 végéig tömegesen érkeztek haza a hadifoglyok keletről, a következő hullám 1953-ban (Sztálin halála után) indulhatott meg. A foglyok nagy része betegesen tért haza, előfordult olyan is, hogy soha többet nem voltak képesek munkába állni vagy visszailleszkedni a hétköznapi életbe. A keletről hazatért hadifoglyok többsége nem lélegezhetett fel, mivel belépve az ország területére nem a családjaikhoz kerültek, hanem például a kazincbarcikai internálótáborba. Az új rendszer még nem döntötte el, hogy miként bánjanak azokkal, akik a „szovjet testvérekkel„ szemben fegyvert fogtak. Az 1950-es években megjelent szovjet közlemény szerint már csak háborús bűnösök és vizsgálat alatt álló személyek maradtak a Szovjetunióban.

A háború utáni Magyarország sokaknak csalódást okozott: a hadifogságról beszélni sokáig nem volt ajánlatos, sőt a hadifogsághoz kapcsolódó emlékművek sem készülhettek el. A hadifoglyok megbélyegezettek lettek és évtizedeknek kellett eltelnie, a rendszerváltozásnak bekövetkeznie ahhoz, hogy az első visszaemlékezéseket összegyűjthessék és különböző kiadványok formájában

megjelentethessék, s egyre kevesebben vannak köztünk azok, akik erről az időszakról beszélni tudnak, tudnának. A hadifogoly-műtárgyakat,-dokumentumokat -amelyeket a múzeum továbbra is gondosan őrizni fog - szerencsére bármelyik korszakban meg lehet szólaltatni.

¹A Bevezető Reider Mónika Hadifogsághoz kapcsolódó emléktárgyak a II. világháború idejéből: válogatás a Hadtörténeti Múzeum gyűjteményeiből című tanulmányának kivonata. A teljes tanulmány A Hadtörténeti Múzeum Értesítője 15. (szerkesztette Závodi Szilvia) számában olvasható.

A KIÁLLÍTÁSRÓL

2016. augusztus 23-án nyílt meg a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban az „Elhurcolva – Távol a hazától. Magyar katonák szovjet fogságban 1941 – 1955„ című állandó kiállítás. A Gulág- emlékév apropóján és a Gulág Emlékbizottság anyagi támogatásával megvalósult tárlat az intézmény profiljába vágó módon a hadifogságba esett honvédekre, illetve a hadifogolytáborokból többnyire koholt vádak alapján történt elítélésüket követően kényszermunkatáborokba átszállított katonákra koncentrált.

Hazánk Szovjetunió elleni hadba lépését követően már 1941-től, egyre növekedő számban estek szovjet hadifogságba magyar honvédek. Ezen kívül 1944/45-ben folyamatosan hurcoltak el civil lakosokat is az ország területéről. A kutatások mai állása szerint mintegy 600.000 főre tehető azoknak a magyar állampolgároknak a száma, akik valamilyen módon szovjet fogságba kerültek, s akiknek közelítőleg egyharmada civil személy volt.

A szovjet lágerekre a legtöbb esetben elégtelen elhelyezés, mennyiségi és minőségi szempontból is gyatra élelmezés, európai ember számára elviselhetetlen hideg és fagy, rossz egészségügyi ellátás, a hideg vidékeken és időszakokban pedig a gyenge fűtés, valamint a nehéz testi munka volt jellemző, amely körülményeket súlyosbította a mindenütt megszervezett besúgórendszer is.

A Szovjetunióból 1948-ig hazaérkezett az ottani viszonyokat túlélő magyarok zöme, az utolsó szervezett transzport azonban csak 1955 őszén érkezett. A kommunista birodalomban elpusztult honfitársaink száma 220-270.000 fő között mozoghat, amelyből a korabeli szovjet források alig több mint 60.000 magyar elhalálozását mutatják.

A kiállítás szorosan kapcsolódik a második világháború történetét bemutató „Piavétől a Donig, a Dontól a Dunáig„ című állandó kiállításához, annak első emeleti, utolsó termében épült meg. A látogató egy őrtorony belépve egy fogolytábor udvarán találja magát. A termet egy nagy enteriőr uralja, amely az egyik legnehezebb tábori munkák, a szibériai télben zajló vasúti pálya építését mutatja be. A központi elem mellett balra nagyméretű térképeken a nyugat-európai és a szovjet hadifogoly, internáló és munkatáborok kerültek bemutatásra, igaz, nem teljes mennyiségben. A térképeken körülbelül 500 helyet jelöltek meg a kiállítás rendező, ez csak töredéke a valójában létezett táborok számának. Az enteriőrtől jobbra egy barakk hóval borított, külső fala látható. A barakk előtt három ládaszerű vitrinben a Hadtörténeti Múzeum gyűjteményeiből származó emléktárgyak láthatóak, két vitrinben a szovjet fogságból, egy vitrin pedig a nyugati hadifogság emlékeit tartalmazza.

A tábori élet papíralapú emlékeit a kiállítás készítői a modern technika használatának segítségével mutatják be, érintőképernyőn tállózhatnak az érdeklődők a fényképfelvételek, hadifogoly okmányok és levelek, rajzok és akvarellek, valamint nyomtatványok és röplapok között.

A kiállítás célja az emlékállítás mellett az, hogy a tanuló ifjúság számára közelebb hozza ezt a nehezen megfogható témát. Ezért különféle múzeumpedagógiai eszközök is beépültek a tárlatba. Így például kipróbálható egy – szigorított elzárásként működő – büntetőgödör, amelyet a foglyok által elkövetett vélt, vagy valós kihágások megtorlásaként alkalmaztak. A gödörben mindig legalább bokáig állt a víz, felegyenesedni az oda bezárt elítélt nem tudott. A büntetés legtöbbször élelem-

adag-csökkentéssel is járt. Az akár több napos fenyítés szinte elképzelhetetlen szenvedést okozott, maradandó izületi, vagy egyéb betegségeket szerzett az oda bezárt fogoly.

A múzeumpedagógiai sarokban a táborok hétköznapi életével kapcsolatban kaphat újabb ismereteket a látogató a „Kérdezz! Felek,-játék és az ott elhelyezett deszkaasztal fiókjainak kihúzásával. A kihelyezett kérdések az élelmezésre vonatkoznak. Szovjet előírások szerint a foglyok napi fejadagja a következő volt: 600-700 gramm kenyér-kétszersült, 90 gramm árpakása, 600 gramm burgonya és zöldség, 40 gramm hús, 120 gramm hal, 20 gramm cukor.

A Német Vöröskereszt az ötvenes évek elején a visszatért foglyok beszámolóí alapján összeállította a foglyok tényleges napi élelemadagját. Ebből kiderül, hogy csak a krumpli-, illetve zöldségfejadagot sikerült előírászerűen megkapni. A zöldség általában káposzta és marharépa volt. A csirizszerű, gyenge minőségű fekete kenyérből a valóságos fejadag 400-600 gramm között volt. Magyar foglyok visszaemlékezéseikben beszámolnak ennél lényegesen kisebb, 200-300 grammos adagokról is. Mivel a kenyérfejadagot több ember, vagy akár egy egész barakk egyszerre, egy felvételező személy által kapta meg, kiemelt szerep jutott az elosztást végző személynek, amely abszolút bizalmi feladat volt, s amely feladatra az illetőt választás alapján jelölték ki fogolytársai. Az osztásnál az utolsó grammig igyekeztek igazságosan adagolni a legtöbb kalóriát adó, s ezért legnagyobb kincsnek számító kenyeret.

A foglyok húst szinte sosem láttak, és a ritkán kiutalt sózott hal adagja is messze elmaradt az előírt mennyiségtől. Gyakran volt viszont árpa- és csalánleves. Az éhező foglyok azzal egészítették ki napi

étrendjüket, amivel tudták. A külső munkavégzésre kolhozokba irányított raboknak lehetőségük nyílt bizonyos zöldségeket, vagy gyümölcsöket lopni. A víz mellett dolgozók halra és kagylóra, más táborokban pedig ürgére és varjúra vadásztak. Az életkörülmények a negyvenes évek végén némileg javultak azokban a táborokban, ahol a rabok minimális bért kaptak munkájukért. Az „ellátás„ és az őrzés „költségeinek„ levonása után kapott pénzből a kápolnában krumplit, sózott halat lehetett venni.

A KATALÓGUSRÓL

Jelen katalógus a Hadtörténeti Múzeum gyűjteményeiben megtalálható második világháború utáni fogságba került emberek emlékeit mutatja be elsősorban az emléktárgyakra koncentrálva. A Tárgyi Emlékanyag Gyűjteményben fellelhető szinte összes tárgy bemutatásra kerül, egyéb gyűjteményekből – Egyenruha és Felszerelés Gyűjtemény, Képzőművészeti Gyűjtemény, Kéziratos Emlékanyag-gyűjtemény és Plakát- és aprónyomtatványtár – csak egy szűk keresztmetszetű válogatást közlünk.

TÁRGYI EMLÉKEK²

A Hadtörténeti Múzeum gyűjteménye gazdag és részben feldolgozásra váró tárháza a hadifogságban sínylődő katonák által készített emlék- és használati tárgyaknak, amelyeket a magyar honvédek a hosszú, esetenként évekig tartó megpróbáltatásuk során készítettek. Ezeknek a tárgyaknak, amelyeket nap mint nap használtak, pontosan meghatározott funkciójuk volt, másrésről konkrét feladat nélkül a szó klasszikus értelmében emléktárgyaknak készültek a hadifoglyok keze alatt. A második világháború utáni fogságban az emléktárgyak készítői a hadifogolyélet megkönnyítése érdekében alkottak. A minden nap használt egyszerű eszközeiket, evőcsajkáikat vagy kulacsaikat díszítették, illetve ezeknek az anyagát felhasználva, újabb használati tárgyakat, evőeszközöket, edényeket, cigarettatárcákat csináltak. Felületüket bevéssett motívumok vagy feliratok ékesítették, gyakran ráírták a készítés dátumát vagy a készítő nevét, monogramját. Az eszközök készítésekor – mivel forrasztani nem tudtak – szegecselet alkalmaztak, és olyan szorosan nyomták össze például a cigarettatárcák oldallapjait, hogy alig tűnik fel: nincs összedolgozva. A cigarettatárcákat és dohányszelencéket rátétekkel is díszítették,

például rézbetéttel vagy jelvényekkel, illetve gombokkal. A legjellemzőbb felirat az „emlék a fogságból,” volt, Némelyik tárgyra ugyanúgy, amint a fronton készült emléktárgyak esetén, belevésték, hogy kinek szánta az alkotó az emléket. Sok esetben szerepel a tárgyon, hogy készítője merre járt a háború és a hadifogság alatt. Az egyik tárgyon a tulajdonos egyszerűen felsorolta azokat a helységeket, ahol járt, egy másikon pedig térképet rajzolt az alkotó. Az emléktárgyak készítésével a hadifoglyok a honvágyukat is igyekeztek enyhíteni. Gyakori volt, hogy az alumíniumlapocskákból vagy a konzervdobozokból kivágott részekből kisebb-nagyobb emléklapokat, képecskéket készítettek. A hadifoglyok ajándékokat is csináltak egymásnak. A cigarettatárcák gyakran dohánnyal és cigarettapapírral kerültek haza. Néha egy-egy üzenet is maradt az alumíniumszelencékben.

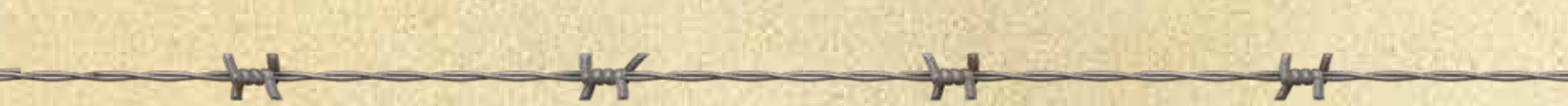
Kisebb mennyiségben, de fennmaradtak fából faragott emléktárgyak is, így képeretek, cigarettadobozok, fészületek, emlékképek és pipák. A díszítést gyakran beleégették a fatárgyakba. A kisebb-nagyobb képtartókat fényképek számára készítették és sokszor a képekkel együtt kerültek be a Hadtörténeti Múzeum gyűjteményébe. Általában a családtagok, barátok képeit helyezték a fára, de ismerünk olyan példát is, ahol a fogolytábor környékét örökitették meg. A motívumokat ceruzával előrajzolták, majd utána faragták ki.

Az egyhangú fogolyélet felélénkítése érdekében készítettek játékokat is fából, sakk-készletet vagy malmjátékot, kártyacsomagot. Felhasználtak minden fellelhető anyagot. Olyan sakk-készletet is csináltak, amit útközben is használhattak, az apró játékfigurákat ugyanis egy kis pöcök segítségével rögzíteni tudták a

kilyukasztott sakktáblán. A kártyalapok elkészítéséhez falapokat és papírt egyaránt használtak. A kártyamin-tákat tintaceruzával vagy színes ceruzával rajzolták fel.

²Az ismertető Jakusch Gabriella – Závodi Szilvia: Hadifogságban készített tárgyak című írásának kivonata. A teljes szöveg Emlékek a Hadak útja mentén II. (Avagy: hadtörténelem, kegyelet és társadalom.) (szerkesztette: Ravasz István) című kötetben olvasható.

KATALÓGUS

TÁRGYI EMLÉKEK
SZOVJET FOGSÁG
Alapanyagok

Konzervdoboz

Leltári szám: 2016. 34.1./TE

Lapos fém konzervdoboz, kívül zöldessárgára festve, belül vajszerű. Rajta fekete színnel felirat: „JAM / 1 ½ ozs. net / MAX AMS, inc. / New York, N. Y.”

Mérete: 6,8x1 cm

Konzervdoboz

Leltári szám: 2016. 35.1./TE

Sárgaszínű, erősen kopott konzervdoboz, cirill és angol nyelvű felirattal: „Ingredients / Cooked Beef / Edible rendered Fat, / Salt, Flavoring and Spices. Packed by Claridge Food Co.,”

Mérete: 10,7x10,2 cm

HASZNÁLATI TÁRGYAK

Evőeszközök

Pohár

Leltári szám: 93.4.1./TE

Alumíniumból készített, felfelé szélesedő testű pohár, összeerősítésénél lekerekített füllel. A füllel szemben lévő oldalon örmény betűkből álló felirat és az „1947. VIII. 25.” dátum olvasható.

Mérete: 6,5x8,5x8,5 cm

Kés

Leltári szám: 93.127.1./TE

Egy ismeretlen hadifogoly által készített kés. Két darab lekerekített fadarab közé erősített fémlapból áll, amelyet két drótszállal körbetekertek.

Mérete: 24x1,7 cm

Kanál

Leltári szám: 93.128.1./TE

Hadifogságban alumíniumból hajlított evőkanál, csúcsra kiképzett fejjel és rövid szárral.

Mérete: 4,2x18 cm

Kanál

Leltári szám: 2016.31.1./TE

Alumíniumfejű, fanyelű kanál. A nyél hátsó részén az „1945 Uzmany„ felirat olvasható.

Mérete: 13,5x3,8x1,2 cm

Csajka

Leltári szám: 2016.17.1./TE

Bekarcolásokkal díszített alumíniumcsajka. Tetején növényi motívumok és két sarló és kalács-ábra látható, a „B. J.” monogram, az 1943–1948-as évszámpár és az „ASA / URAL” felirat olvasható. Elején ugyanaz a monogram és évszámpár látható, két kiscímer között, olvasható rajta az „ASA / URAL” felirat és szerepelnek rajta a sarló és kalács ábrák. A rajzok alatt a következő felirat látszik: „Valahol Oroszországban. A csajkának vörösrézről hajtogatott füle van és egy alumíniumkallantyú segítségével zárható össze a két különálló része.

Mérete: 17x15x10 cm

Kanál

Leltári szám: 2001.92.1./TE

Orosz típusú, kerek, nagyméretű fejjel ellátott, alumíniumból kialakított kanál, amelynek nyele egy meztelen nőalakot formáz. A „B. I.” monogramú hadifogoly kanala volt.

Mérete: 16x4,7x2 cm

Kanál

Leltári szám: 2005.39.2./TE

Orosz típusú, kerek, nagyméretű fejjel ellátott, alumíniumból kialakított kanál, díszítetlen nyéllel.

Mérete: 16,4x6,3 cm

Csajka

Leltári szám: 2001.91.1./TE

Alumíniumból készült, dúsan díszített három részes csajka. Teteje domborított tulipánfejekkel és bevésett virágszálakkal díszített. Elején és hátulján virágmotívumok láthatóak és itt vannak domborított tulipánfejek. Elején fent középen „B. J.” monogram olvasható, a másik oldalán ugyanott a „P. S.” betűk láthatóak.

Mérete: 21x15x11,8 cm

Csajka

Leltári szám: 2016.21.1./TE

Bekarcolásokkal díszített alumíniumcsajka, két részes. Tetején pajzs alakú keretben a „G. Gy.” monogram látható. Elején virágminták között a „Gosztola György” név olvasható, alatta ötszögű keretben a „v.” és „p.” cirill betűk, valamint a 447/47-es szám látható. Legalul pedig a „1945-KK-48” felirat szerepel. A jobb alsó sarokban, egy pajzs alakban egy átlótt szív, „H. Karcsi” felirat és egy búzakalász látható. A csajka alján egy leveles ág szerepel.

Mérete: 22,5x17,2x10,9 cm

Csajka

Leltári szám: 2016.22.1./TE

Bekarcolásokkal díszített alumíniumcsajka, két részes. Elején virágmintával az „L. V.” monogram és az 1947-es évszám látható.

Mérete: 21,5x16,8x9,8 cm

Evőcsésze

2016.23.1./TE

Bekarcolásokkal díszített alumínium evőcsésze, két részes. Alsó részének elején virágfejek között a „Pócza Z.” név és a 88-as szám olvasható, hátulján a „Mahacskala,” szó szerepel. Két oldalán az „1945–1947-es évszám-pár látható. A felső rész belső oldalán átlósan, bevéssett szívek között a következő monogramok és felirat olvasható: „PEZ / Jó étvágyat / LE”, szélén pedig a „BK – Pócza – 88,” sor. A felső rész külső oldalán az alábbi szöveg szerepel: „Étlap / Reggel: 1000 gr. Kölesleves / Délben: 700 gr. Szójaleves / 500 gr. Buriskása / 300 gr. Pörkölt / Este: 900 gr. Buris-leves / 70 gr. Hal, Tea / 670 gr. Kenyér, 5 gr. Dohány / Mahacskala 1947. V. 7.”
Mérete: 20,5x18x7 cm

Tálca

2016.24.1./TE

Téglalap alakú, bekarcolásokkal díszített, alumíniumtálca. Belső részén egy ház előtt terített asztalnál ülő nő látható, illetve egy levelet vivő madár az „Üzenet otthonról,” felirattal. Az ábra alján a „P. Z.,” monogram és a „Hadifogság Oroszország,” felirat olvasható. A tálca külső részén a „Mahacskala fogság 1945–1947,” felirat alatt a hit, remény, szeretet jelképeit lehet látni (kereszt, horgony, szív). A rajz jobb alsó sarkában egy „Z,” betű fedezhető fel. Mérete: 17,5x12,8 cm

Kanál

Leltári szám: 2016.32.1./TE

Szovjet hadifogságban használt, erősen megkopott alpakkakanal.

Mérete: 19x2,6 cm

Egyéb használati tárgyak

Karszalag

Leltári szám: 15.099/Em.

Fehér vászonból varrt, körbe szegett, vörös színű fonállal, hurkolt varrással felvarrt felirattal: „Hadifogoly
szolgálat.”

Mérete: 32,5x11 cm

Tűzszerszám

Leltári szám: 2002.47.102./TE

Téglalap alakú vasból és vörösréz csőből készült kezdetleges tűzszerszám szovjet hadifogságból.

Mérete: vasdarab: 3,9x2,5x0,9 cm, cső: 6,7x1 cm

Súly

Leltári szám: 2002.49.1-2./TE

Három darab vaslemez átfúrva, dróttal összekötve és egy világos sárga színű kavics, súlyként használták szovjet hadifogságban.

Mérete: 5x6 cm, 7,5x4 cm, 4,2x3,5 cm, 6,5x2,7 cm

Fésű

Leltári szám: 2016.30.1./TE

Alumíniumból készített fésű. Egyik oldalán növényi motívumok között a „Pantónia 1947.” felirat olvasható. A másik oldalán leveles-virágos ágak között a cirill „B/L” betű látható. A tárgyhoz tartozik egy zöldes barna posztóból varrt tok, „D. E.” monogrammal.

Dús Ernő készítette.

Mérete: 14,7x2 cm

A dohányzással kapcsolatok tárgyak
Cigarettatartók

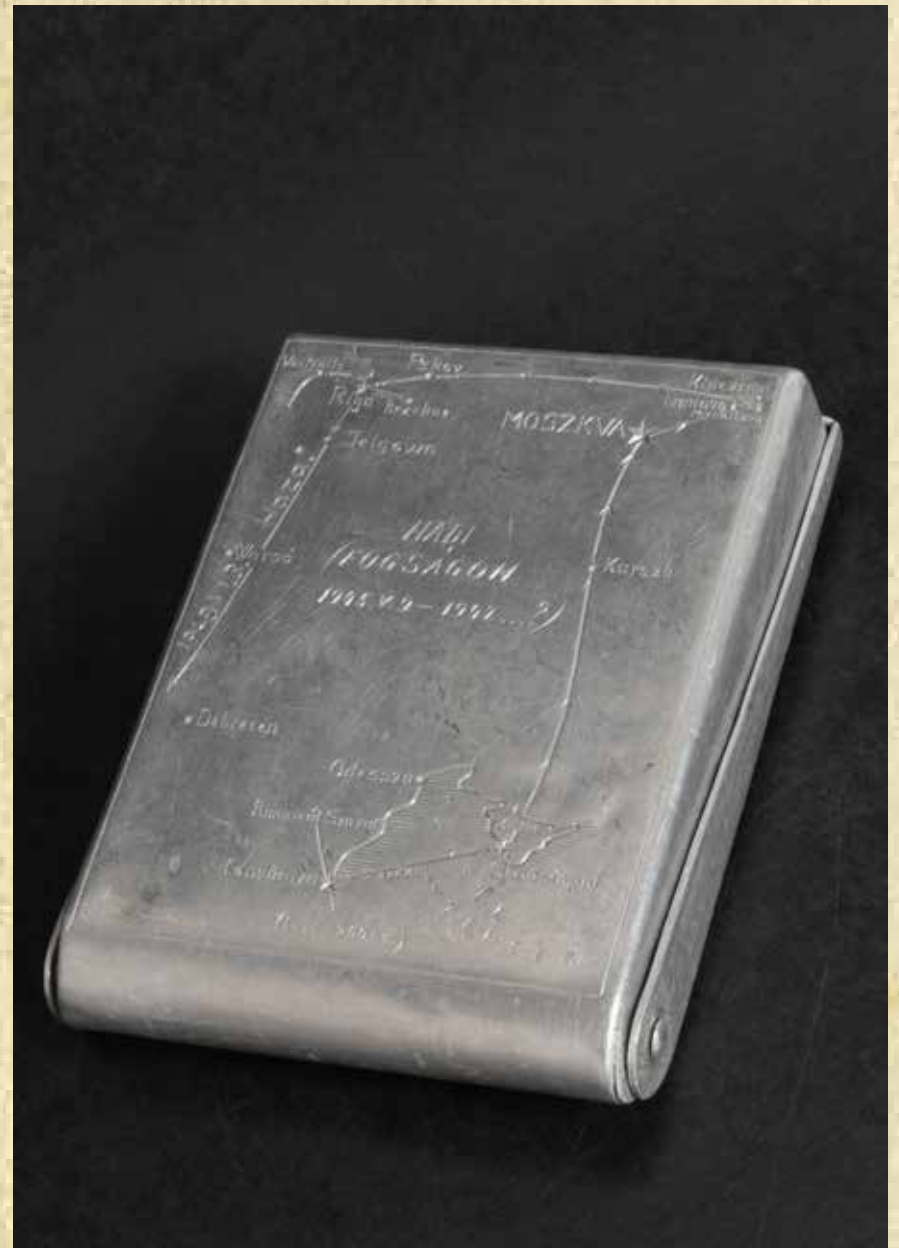
Cigarettatárca

74.26.1./TE

Alumínium készített cigarettatárca, a két rész összekapcsoló oldalánál lekerekített. Fedelén geometrikus és virág-minták között kettős kereszt látható hármassal halommal, rajta szögesdrótból font koszorú, benne szív alakú keretben PJ monogram. Alatta felirat: „Rezekne. 1947.” Hátoldalán bevéssett térkép látható a következő címmel: „Hadifogságom 1945. V. 9–1947... ?”. A térkép végigvezet a hadifogság során megjárt útvonalon: Rimnicul Saral – Constanza – Sebastopol – Kurszk – Moszkva – Ivanovo – Kinezsma – Michailovo – Pskov – Riga – Rezekne – Jelgowa – Varsó – Debrecen. Az útvonal Jelgowótól már hazafelé tart, a készítő az útvonalra ráírta: „Haza! 1948. VI. 3.”. A térkép mellett lépték is látható: 1 cm : 200 km)

Mérete: 9,8x7,3x1,7 cm

Cigarettadoboz

Leltári szám: 93.33.1./TE

Téglalap alakú, fából dúsan faragott, felnyitható fedelű cigarettatartó dobozka. Fedelén egy hadifogolytábor képe látható figyelőtoronnyal, traktorral, teherautóval, valamint cirill betűs felirat és az 1946-es évszám olvasható. Oldalai virágmintával díszítettek. A fedél belső felén egy fényképtartót alakított ki a készítő két oldalán egy-egy szál tulipánnal.

Mérete: 10x6x2 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.39.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, rövidebb oldalán felnyitható, enyhén domborított fedéllel. Oldalai lekerekítettek. Tetején vésett virágminták között a „Hadifogságomból„, illetve a „Marika„ felirat olvasható, valamint a fogságban megtett útvonala: „1945 Mariapol – Moszkva 1946 – Kiev 1947 – Nikolaev 1948„. A jobb felső sarokban, pajzs alakú keretben a „T. Gy.“ monogram látható. A fedél díszítése továbbá egy pecekkel felerősített, erősen kopott vörös csillag sarló és kalapács ábrázolással a középpontjában.

A tárcában cigaretta papírok találhatók.

Mérete: 7,4x11,2x1,9 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.41.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. A tetején növényi és geometrikus minták között az „K. L.” monogram látható, alján a következő felirat olvasható: „Orosz hadifogságomból emlék Mariupol Stalino, 1945–47.”

Mérete: 6,5x9,3x2,2 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.49.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, rövidebb oldalán felnyitható, enyhén domborított fedéllel. Oldalai lekerekítettek. Tetejére egy 10 kopejkás érmét erősítettek fel. A pénzérme felett a „CCCR 1947„ felirat látható, alatta faágakkal, pajzs alakú keretben az „M. L., monogram látszik. A fedél alsó részén bekarcolt minta hegyek és a mögülük felkelő napot ábrázolja, a rajz alatt cirill betűs felirat: „ASA HARKIO„. Hátoldalára egy gyümölcsfa ágat és egy női fejet véstek. A fedél belső részén - hegyláncolattal a háttérben - egy karcolt sas-madár látható.

Mérete: 7x11,7x2,4 cm

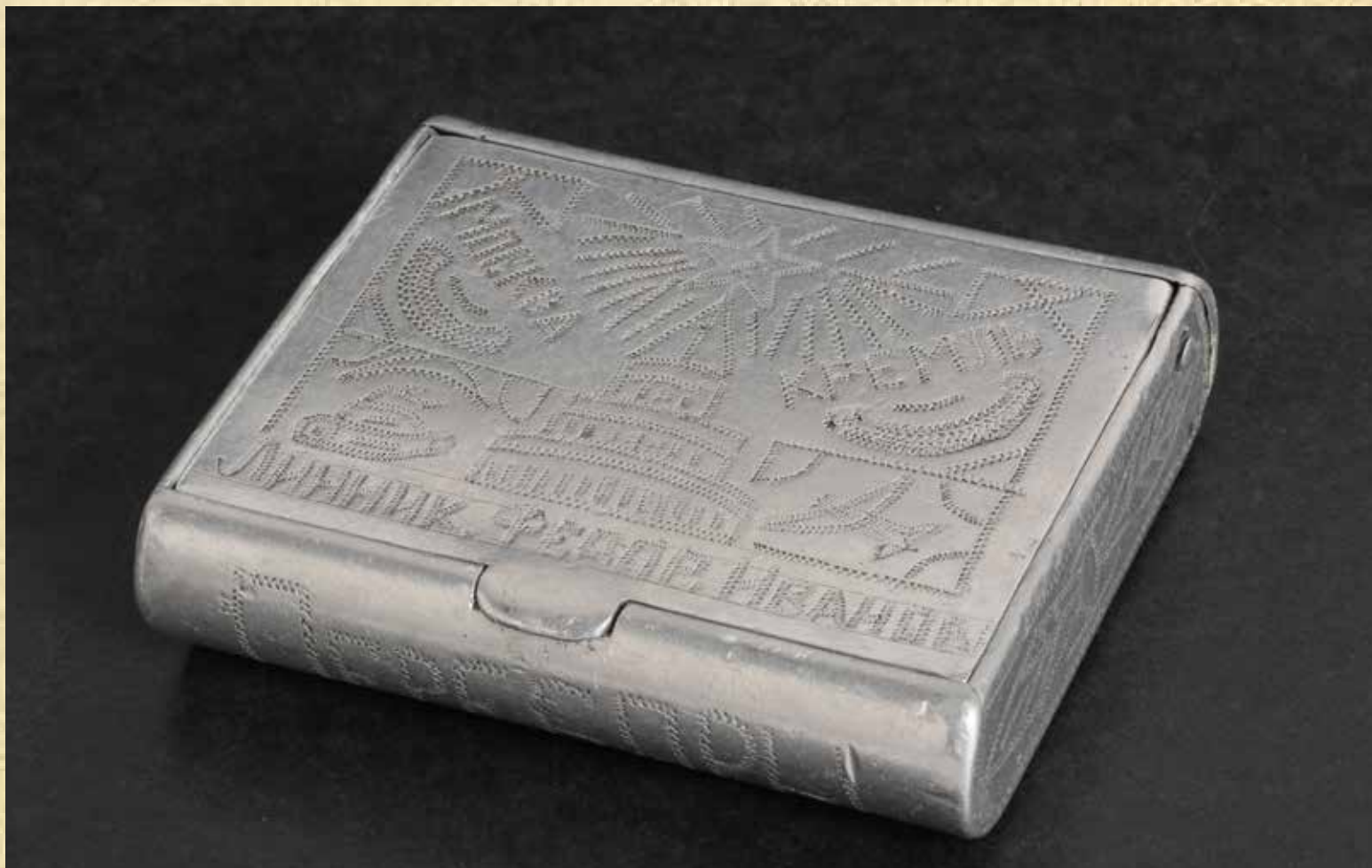

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.50.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható, enyhén domborított fedéllel. Oldalai lekerekítettek. Tetejére a moszkvai Kreml képét karcolták, alatta cirill betűkkel felirat: „Linnik Fedor Ivanov„ oldalán szintén cirill betűkkel a „Perebori 1942. október„ felirat olvasható. A tárca alján egy bekarcolt kutyát sétáltató férfi képe látszik.

Mérete: 7x8,8x2 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.166.1./TE

Alumíniumból készített négyzet alakú cigarettatárca, enyhén domborított fedele felnyitható. Oldalai lekerekítettek.

Zsanérja és zárja megerősített. Fedelén levélminta és felirat látható: „Emlék a hadifogságból FS 1945–47 Minsk„.

A fedél belső részén vésés olvasható: „FJ„ monogram és cirill betűvel: „V/P 1944–47„

A tárcában egy zacskó dohány található.

Mérete: 9x8,6x2,3 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.167.1./TE

Fából faragott, lekerített szélű cigarettatárca. Felnyitható fedelén felirat olvasható: „Emlékül 1945 FE„ és a „Szevan„ szó cirill betűkkel.

Mérete: 9,3x6,3x2,3 cm

Cigarettdoboz

Leltári szám: 93.168.1./TE

Téglalap alakú, fából dúsan faragott, felnyitható fedelű cigarettatartó dobozka. Tetején geometrikus sorminták között koszorúba foglalt koronás kiscímerrel látható, felette „Kaukázusi emlék„ felirat, a címer alatt pedig 1945-1946-os évszám-pár szerepel. A fedél belső felén egy fényképtartót alakított ki a készítő. A doboz elején a minták között a „K. E., monogram olvasható. A tárgy alján növényi mintákkal övezve a Tűzkereszt koszorúval, kardokkal kitüntetés faragott ábrája látható, alatta a „Mindhalálíg!„ felirattal.

A KE monogram Kovács Elemért takarja. A keretben található fénykép a dobozzal együtt került a Hadtörténeti Múzeumba.

Mérete: 8,1x5,2x2,9 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.32.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. Élei lekerekítettek. Díszítetlen, felirata: „D6Y / ANTROPSINO / 1945/46„

Mérete: 11x8,5x2,4 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.33.1./TE

Alumíniumból készített álló téglalap alakú cigarettatárca, enyhén domborított fedele felnyitható. Oldalai lekerekítettek. Tetején egy világítótorony és egy hajó bekarcolt képe látszik, az ábra felett felirat olvasható: „Fogságból Odessza”, jobb alsó sarkában a „D. D.” monogram látható. Hátdoldalán koszorúban a kiscímer és az 1945-47-es évszám párt kapott helyet.

Mérete: 7x9x2,5 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.34.1./TE

Téglalap alakú, alumíniumlapból készített cigarettatárca. Tetején virágminták között kereszt, horgony és szívek, a hit, remény, szeretet jelképei láthatóak, „Emlék orosz fogságból,” felirattal. Elején „Pócza Zoltán,” szöveggel, két oldalán az „1945–1947,” évszámpárral, hátulján a „Mahalacska,” szócskával. Alján a bal felső sarokban az otthon képe látszik lakóházzal és gémeskúttal, jobb alsó sarokban szögesdróttal és barakképületekkel pedig egy hadifogoly-tábor képe. Az ábrázolások között egy levelet vivő madarat, illetve az „Üdvözlét a fogságból,” felirat látható.

Mérete: 8,4x6x3 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.35.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható. A tetején geometrikus keretben felirat olvasható: „Születésnapodra szeretettel / Woronyezs 1946. július 25 / Imre - Feri„. Oldalai is geometrikus sormintákkal díszítettek, belseje két rekeszre osztott, dohány található benne.

Mérete: 12,5x8x2,3 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.36.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, rövidebbik oldalán felnyitható fedéllel. Oldalai éle letompított. Teteje tölgyfaágakkal és két szál virággal díszített, jobb alsó sarkában sífelszereléssel, pajzs alakú keretben az „Ny. I.” monogram olvasható. Hátoldalán az „1945.-1948.”-as évszám-pár és egy kettős kereszt látható.

Mérete: 8,2x12,1x1,5 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.37.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható, sarkai lekerekítettek. Teteje széle geometrikus sormintával díszített, középen két egymást keresztező virágszál látható „B. J.” monogrammal, az 1945-ös évszámmal és a cirill betűkkel írt „Odessza” felirattal. Hátdoldalán egy óriási horgonyt lehet látni, mögötte teherhajóval és darukkal. A tárca oldalai is bevéssett sormintával díszítettek.

Mérete: 10,6x2x2,5 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.38.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca. Teteje enyhén domborított, rajta geometrikus minták között a „B. L. E.” monogram, a „Kemi” felirat, az 1945–1947-es évszám-pár és a 1395/5-ös számsor látható. A fedelének belsején kisebb díszítések között az „Emlék hadifogságomból / PANOVICE-POVOROVKA” felirat olvasható. A szelencében két darab papírszelet írt üdvözlét találhatók. Az egyik egy karácsonyi üdvözlét egy fenyőág és egy gyertya rajzával, felirata: „Bereczky László Emil 1946”. A másik egy húsvéti üdvözlét húsvéti nyúllal és piros tojással, felirata: „Kellemes Húsvéti Ünnepeket! Bereczky L. Emil 1947”. A tárcában az üdvözleteken kívül egy öt kopejkás is megtalálható. Mérete: 9,7x6,5x2,7 cm

Cigarettatárca

Leltári száma: 2007.100.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. Tetején növényi motívumok (leveles ágak, szőlővessző szőlőfürtökkel) között egy füstölő pipa rajzával, alján koronás kiscímer látható és tölgy- és babérágak között felirat olvasható: „Végh József Tiszafüred Debrecen Foksan Szaratov„ A fedél belsején leveles ágak között egy borítékot vivő galamb látszik és a következő felirattal: „Emlék Saratovból édesapámnak 1944, 1945, 1946, 1947, 1948„.

Mérete: 10,7x7,8x1,7 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2014.31.1./TE

Fadarabokból összerakott cigarettatárca, fedelén a következő felirat olvasható: „Oroszországból 1945–1946 Uvarovka„. Közepén faragott, geometrikus mintán, pajzs alakú keretben a „Cs. L.“ monogram látható.

Mérete: 10,8x7,4x2,4 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2014.34.1./TE

Fából faragott cigarettatárca, tetején virágzó ág, hátoldalán légvédelmi ágyú látható és a következő felirat olvasható: „Julis. Nem felejt József,”

Mérete: 9,3x6,7x2 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2014.38.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. A tetején bevésett virágmintával, bal felső sarkában a Tűzkereszt koszorúval, kardokkal kitüntetés bevésett ábrája látható. Hátoldalán növényi indák között a „19Voronyezs46„ felirat olvasható.

Mérete: 11x8,4x2 cm

Cigarettadoboz

Leltári szám: 2014.49.1./TE

Fából készített, lekerekített szélű cigarettadoboz, rövidebbik oldalán felnyitható fedéllel. A tetején fekete szín-
nel „V. T.” monogrammal. Belül apró felirat: „Sz. Gy. Gölle, Egy műbútorasztalos csinálta fogolytársának.

Mérete: 11,5x7,8x2,5 cm

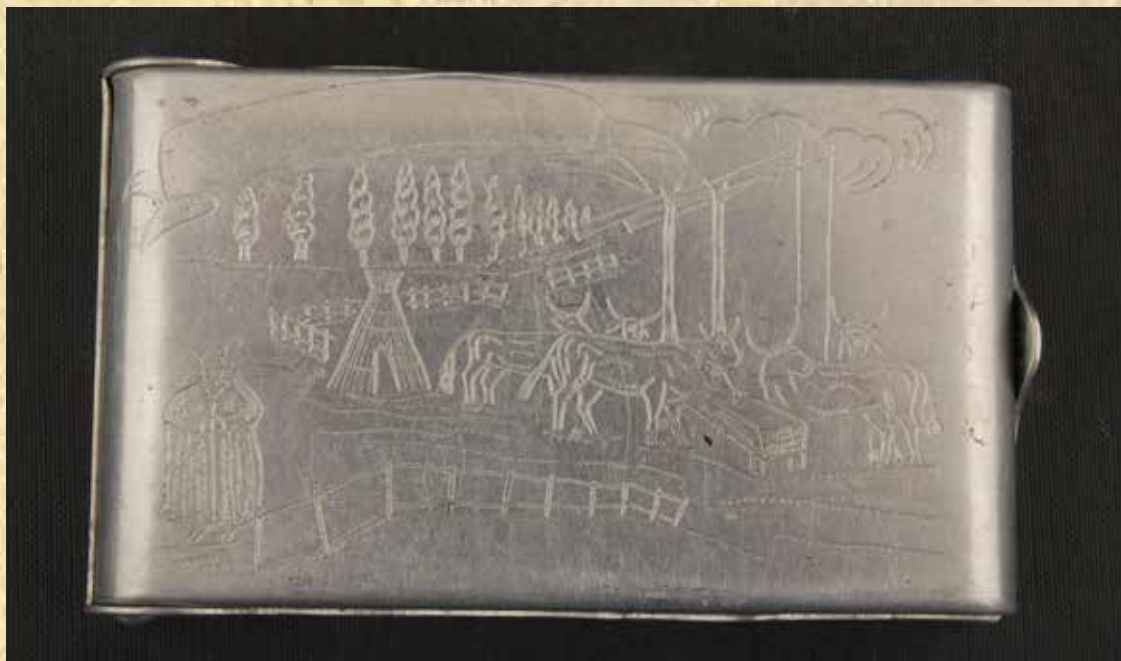
Cigarettatárca

Leltári szám: 2014.52.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, rövidebbik oldalán felnyitható fedéllel. Tetején sugarak között „Emlék fogságból 1945/48,” felirat olvasható és a „T. L. J.” monogram, hátoldalán marhacsorda látható kunyhóval és a gulyára felügyelő gulyással. A tárcán belül virágmintás alumíniumlap található.

Mérete: 11x7,2x1,8 cm

Cigarettadoboz

Leltári szám: 2014.54.1./TE

Fából faragott, hosszabbik oldalán felnyitható cigarettadoboz dohányossal, és Terv-cigarettákkal. Tetején oroszlan-
nal viaskodó férfialak látható, amint kardjával oldalba szúrja az állatot. A fedél jobb felső részén pajzs alakú
keretben a „K. J.” monogram látható.

Mérete: 12x8x2,1 cm

Cigarettadoboz

Leltári szám: 2014.56.1./TE

Fából készült, könyvformájú cigarettadoboz, felső része kinyitható, felülete lakkozott. Tetején faragott kép látható: egy tábor udvara és épületei, mögöttük felkelő nappal. A doboz tetejének bal alsó sarkában, tölgyfalevelekkel és -termésekkel díszítve, pajzs alakú keretben, fém berakásos „B. J.” monogram olvasható. Az ábrázolás alsó részén a következő, cirill betűs felirata szerepel: „1943 – URAL – 1947.”. A könyvforma gerincén szintén cirill betűs felirat található. Belső része díszítetlen.

Mérete: 13,5x9x2,9 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2014.61.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, rövidebbik oldalán felnyitható fedéllel. A teteje bal felső sarkát vörösréz, szív alakú rátét díszíti, illetve bekarcolt virágszálak. A fedélen cirill betűkkel írt „mahorka„ felirat olvasható. A tárca egész felülete benyomásokkal mintázott.

Mérete: 9,5x7,7x2 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2016.18.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, rövidebbik oldalán felnyitható fedéllel. Tetején növényi motívumok között a „P. A.” monogram látható. A fedél belső oldalán a következő bekarcolt felirat olvasható: „Emlék. A hadifogsából. 1945 juni 23. – 1947.”

Mérete: 11,3x7,2x0,8 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2016.19.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. Tetején bevéssett rózsaszál található, oldalai virágfejekkel díszítettek. Alján a következő felirat olvasható: „Juliskám / Lelkemből fakadó szeretet / tel gondolok rád orosz / hadifogságomból. 1944 - Kiev - 1947„

Mérete: 8,7x7,2x1,1 cm

Cigarettadoboz

Leltári szám: 2016.27.1./TE

Fából készített cigarettatartó doboz, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. A fedélen bevésett felirat olvasható: „Emlék Leningrádból 1946„ és a „O. L., monogram. A doboz belsejében nyolc darab vékony falapra rajzolt francia jelű kártyalap található.

Mérete: 9,2x6,3x1,2 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2005.32.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. Teteje domborított, rajta bekarcolt növényi minta közepén, pajzs alakú keretben a „D. E.” monogram látható. Készítője varrt hozzá fehér vászonból, szürke fonallal szegett tokot, amelyre ráhímezte monogramját is. A tok két gombbal zárható.

Mérete: 10,1x7,5x1,2 cm

Pipafejek

Faragvány

Leltári szám: 2014.58.1./TE

Pipa alakú, szakállas férfifejet mintázó fafaragvány, felirata: „Sztalingrad 45. VII.”

Mérete: 17x4,2x4,5 cm

Pipafej

Leltári szám: 2016.20.1./TE

Fából faragott, bakancshoz hasonlító, fém alkatrészekkel megerősített pipafej.

Mérete:4,5x3,8x2,1 cm

JÁTÉKOK

Sakk - készletek

Úti sakk-készlet

Leltári szám: 2003.15.1./TE

Fából faragott úti sakk-készlet. Zsanérok segítségével szétnyitható fadoboz, külső része világos és barnára színezett négyzetekkel, sakktáblaszerűen kialakított. Szélei és oldalai bemetszésekkel díszítettek. A készlethez 16-16 világos és barnára színezett, stilizált sakkfigura tartozik, amelyeket a táblába fúrt lyukak és a figurák talpán kiképzett pöckök segítségével lehetett a táblához erősíteni. A dobozt, a benne elhelyezett figurákkal egy fémfül használatával lehetett becsukni.

Mérete: 12x12x1,3 cm

Sakk-készlet

Leltári szám: 2016.16.1./TE

Sötétbarnára színezett és világossárga színű agyagból készített 32 darabos sakk-készlet.

Mérete: figurák átlag mérete: 7,2x1x1 cm

Sakk-készlet

Leltári szám: 2016.25.1./TE

Sötétbarnára színezett és világos sárga színű fából faragott 32 darabos sakk-készlet.

Mérete: figurák átlag mérete: 5,8x1,6 cm

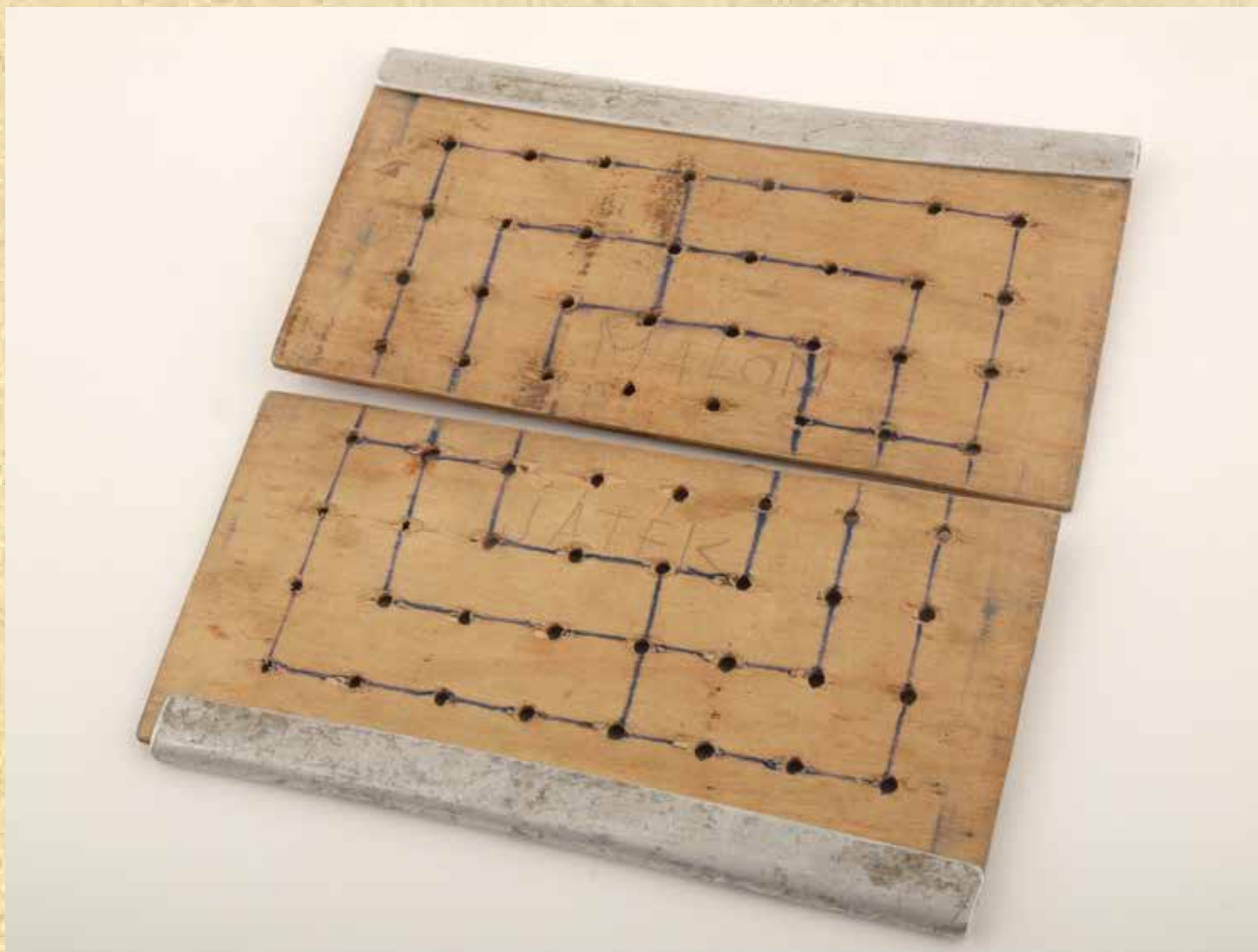
Játéktábla

Leltári szám: 2016.28.1./TE

Fából készített, két részből álló játéktábla. Egyik oldala vörös és fekete színű négyzetekből álló sakktábla, a másik oldala tintaceruzával megrajzolt malomjáték-tábla. A tábla két végét alumíniumsinekkel megerősítették. A figurák táblához rögzítését furatok segítik.

Mérete: 26,8x26,8 cm

Kártyapaklik

Kártyapakli

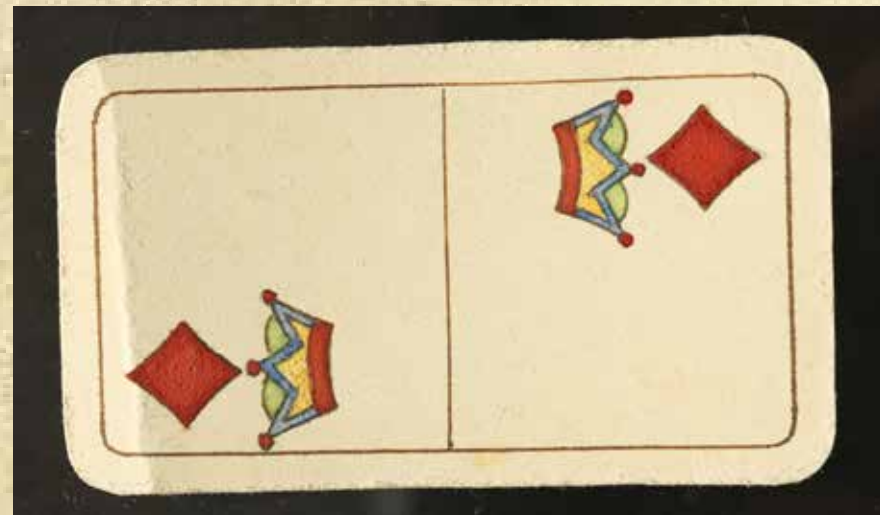
Leltári szám: 74.27.1./TE

Francia jelű kártyalapok fadobozban. A téglalap alakú, kihúzható, festett fedelű fadoboz tetején kártyaszínek és -lapok láthatóak. A belül vörös és fehér színre festett doboz két részre van osztva, benne kézzel festett, kartonpapírból készített kártyalapok találhatók.

A kártyát 1947-ben készítették szovjet hadifogságban, ott is használták. Péterfy Sándor ezredes tulajdona volt.

Mérete: doboz: 20x7,7x5 cm, kártyalap: 4,3x8,6 cm

Kártyapakli

Leltári szám: 93.137.1./TE

Falapokból, bemélyített, krétával színezett készített, 52 darabból álló, francia jelű kártyapakli.

Mérete: egy kártyalap: 2,4x3,6 cm

Kártyapakli

Leltári szám: 94.107.1./TE

Falapokból készített, 32 darabos magyar jelű kártyapakli, fekete tintával és színes ceruzával rajzolva.

Mérete: 3,8x5,5 cm

Kártyapakli

Leltári szám: 98.7.1./TE

Falapokból, színes ceruzával rajzolt, primitív ábrákkal készített, 52 darabból álló, francia jelű kártyapakli.

Mérete: egy kártyalap: 2,8x4 cm

Kártyapakli

Leltári szám: 2007.93.1./TE

Hasáb alakú, fából faragott dobozban, színes ceruzával rajzolt francia kártyalapok, két csomag, összesen 104 lap. Tetején ovális keretben felirat: „Potirner„, alján szöveg: „Orosz hadifogság 1945–48 Pöszikémnek Ernő„. A csíkosra felületűre faragott doboz tetején egy rombuszban „E„ betű látható. Csipkés Ernő készítette.

Mérete: doboz: 8,6x3,9x5,4 cm, egy kártyalap: 2,9x4,7 cm

Kártyapakli

Leltári száma: 2016.29.1./TE

Kartonpapírral, színes ceruzával rajzolt, magyar jelű 22 darabos kártyapakli.

Mérete: egy lap: 4,5x7,3 cm

AJÁNDÉKOK, EMLÉKTÁRGYAK
Szobrok, faragványok

Faragvány

Leltári szám: 2014.59.1./TE

Sztetoszkóp alakú fafaragvány, felirata: „Emlékül orvosomnak Sztalingrad 1945. VI/25. Sági Örnagy”. Egyik végén a Sztálingrád felirat cirill betűkkel is olvasható.

Mérete: 20,5X6 cm

Faragvány

Leltári szám: 2007.95.1./TE

Idősebb férfifejet ábrázoló fafaragvány, hátulján ceruzával írt, cirill betűs felirat olvasható: „Brjanszk 1945,,
oldalán szintén ceruzával írva a készítő neve olvasható: „Cser,,
Cser Sándor készítette.

Mérete: 7,3x4x6,5 cm

Faragvány

Leltári szám: 2007.95.1./TE

Női fejet ábrázoló fafaragvány, oldalán ceruzával írt felirat olvasható: „Brjanszk 1945.”

Cser Sándor készítette.

Mérete: 8,4x4,8x6,5 cm

Fából faragott szobor

Leltári szám: 2016.13.1./TE

Téglalap alakú talapzaton álló, szélnek szembe feszülő női alak, lobogó hajjal és ruházattal. Zágony Pál készítette, a talapzaton bevésített felirat olvasható: „Pistáéknak. / Krasznogorszok / 1946. karácsony..”

Mérete: 15x5,5x2,2 cm

Fából faragott szobor

Leltári szám: 2016.14.1./TE

Lekerekített szélű, téglalap alakú talapzaton álló, kabátjába burkolózó, didergő öreg katona.

Zágony Pál készítette.

Mérete: 13X5,4X5,3 cm

Fából faragott szobor

Leltári szám: 2016.15.1./TE

Lépcsőzetes, téglalap alakú talapzaton álló, holland tejes asszony, tradicionális holland viseletben, fapapucsban. Bal kezét csípőre teszi, jobb kezében tejes vödör található. Zágony Pál készítette, a talapzat hátoldalán az „1947. VIII. 12.” dátum olvasható.

Mérete: 12,8x5,3x5,3 cm

Emléklapok

Emléklap

Leltári szám: 10.757/Em.

Alumíniumlap, karcolt rózsafejekkel díszítve, alsó részén felirat olvasható: „Emlék a hadifogságból 1943.,
Görgényi Dániel vezérőrnagy szovjet hadifogságban készítette.

Mérete: 12,8x14,5 cm

Emléklap

Leltári szám: 93.20.1./TE

Világos színű, puhafából faragott emlékkép. Közepén egy gyalogló katona látható, alatta növényi minta és a „Kaukázus 1947,” faragott felirat. Háttoldala díszítetlen.

Mérete: 10x6,5x0,5 cm

Emléklap

Leltári szám: 94.105.1./TE

Fából faragott, téglalap alakú lap, rajta két kisgyermek által tartott, szalagos virágkoszorúban „Erzsébet 1946., felirat. Az ábrázolás alatt újabb szöveg szerepel: „Foglyodnak hit, remény, szeretet.„ Hátlján bevésett felirat olvasható: „Krasznogorksz 1946. XI. 19.„

A tárgy hátuljára ragasztva a Szilágyi név szerepel.

Mérete: 12,5x9,8x0,3 cm

Emléklap

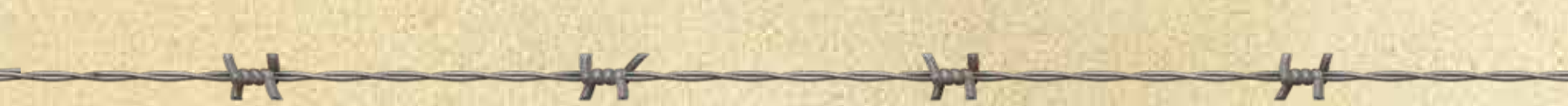
Leltári szám: 94.106.1./TE

Fából faragott, téglalap alakú lap, rajta sakktáblaszerűen kialakított négyzetekben népies jellegű virágfejek láthatóak. Közepén az „Erzsébet,” név olvasható, alatt felirat: „Isten tartson meg szeretetben, békességben, boldogságban az Uradnak.” Hátulján bevésett felirat olvasható: „Krasznogorksz 1946. XI. 19.”

A tárgy hátuljára ragasztva a Zágony Pál neve szerepel.

Mérete: 12,3x9,9x0,4 cm

Krasznogorszk, 1946.XI.19.

Zágony P.
Bp.
Ráday u. 14.

Emléklap

Leltári szám: 94.108.1./TE

Téglalap alakú, növényi és geometrikus mintákkal dúsan díszített, faragott falapra erősített alumíniumlap, amelyre egy imádkozó nőt véstek, aki éppen a hadifogságra gondol. Felirata: „Emlékül Marikámnak 1944–1947,,

Mérete: 11,7x15,2x0,8 cm

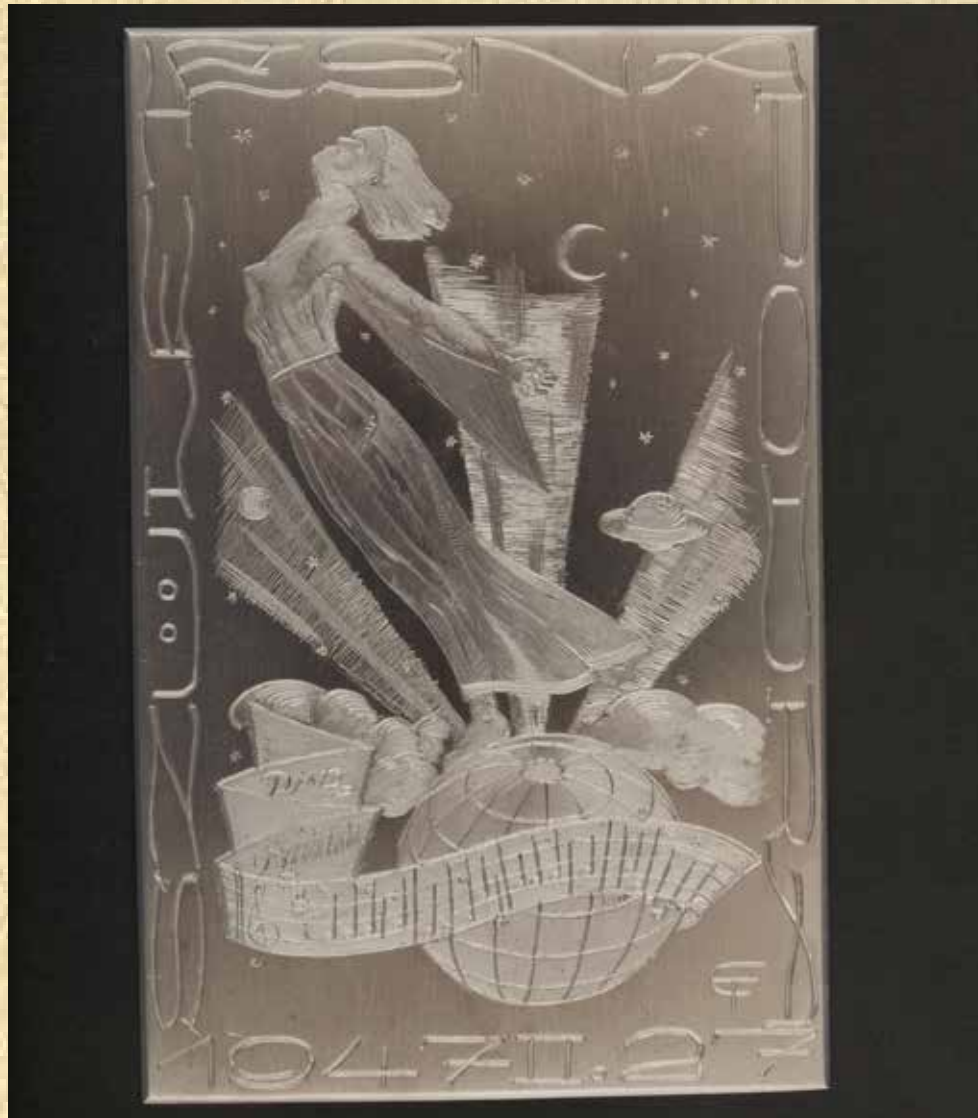

Emléklap

Leltári szám: 94.112.1./TE

Alumíniumlap, karcolt mintázata egy földgömbön álló nőalak kottával, élein körben a következő felirat olvasható:
„Születésnapodra Pista Sándor,, illetve a „C. T., monogram és az 1947. II. 27. dátum.

Mérete: 10,2x16,3 cm

Emlékkép

Leltári szám: 2016.33.1./TE

Téglalap alakú alumíniumlapra vésett kép. A képen egy hadifogolytábor ábrázolása látszik szögesdróttal, megfigyelőtornyokkal, barakkokkal. A tábor előtt egy több kéményes gyár épület látható csillékkal, teherautóval. A rajz bal oldalán egy kikötő látható hajókkal és daruval. A tábor mögött hegyeket lehet látni felkelő nappal. A kép bal felső sarkában felirat olvasható: „Mahacskala”, bal alsó sarkában a „P. Z.” monogram és az 1945–47-es évszám páros szerepel. A tárgy jobb alsó sarkában a „Z. L.” monogram látható.

Mérete: 12,4x6,4 cm

Emlékkép

Leltári szám: 2016.33.2./TE

Álló téglalap alakú alumíniumlapra vésett kép. Szélei rosszul levágottak. A rajzon egy hadifogoly létrán állva izzót cserél. Az ábra felett felirat: „Mahacskala,, középtájon az 1945-ös évszám és a „P. Z., monogram található.

Mérete: 11,8x6,5 cm

Emlékkép

Leltári szám: 2016.33.3./TE

Fekvő téglalap alakú alumíniumlapra vésett kép. Szélei rosszul levágottak. A képen egy törpe látható bottal és baltával egy erdőben, óriás gombák között. A rajz felirata: „Szamurwata koma„. A kép baloldalán a „P. Z., monogram és az 1946-os évszám látható.

Mérete: 10,8x5,6 cm

Emlékkép

Leltári szám: 2016.33.4./TE

Fekvő téglalap alakú alumíniumlapra vésett kép. Szélei rosszul levágottak. A képen két hadifogoly látható, akik kőfejtőben dolgoznak. Az ábra felirata: „Kőfejtő / 1946 / Mahacskala„. A tárgyon két monogram található: „P. Z.“ és „V. D.“

Mérete: 11,5x5,6 cm

Emlékkép

Leltári szám: 2016.33.5./TE

Fekvő téglalap alakú alumíniumlapra vésett kép. Szélei rosszul levágottak. A képen két, táji munkára kiadott hadifogoly látható. Egyikük söpör, a másik éppen egy egeret készül agyonütni. Mögöttük baromfiudvar és ház található.

A tárgy felirata: „AHO. / 1946 / Mahacskala„, ezenkívül a rajzon két monogram található: „P. Z.“ és „V. D.“

Mérete: 12,6x6,8 cm

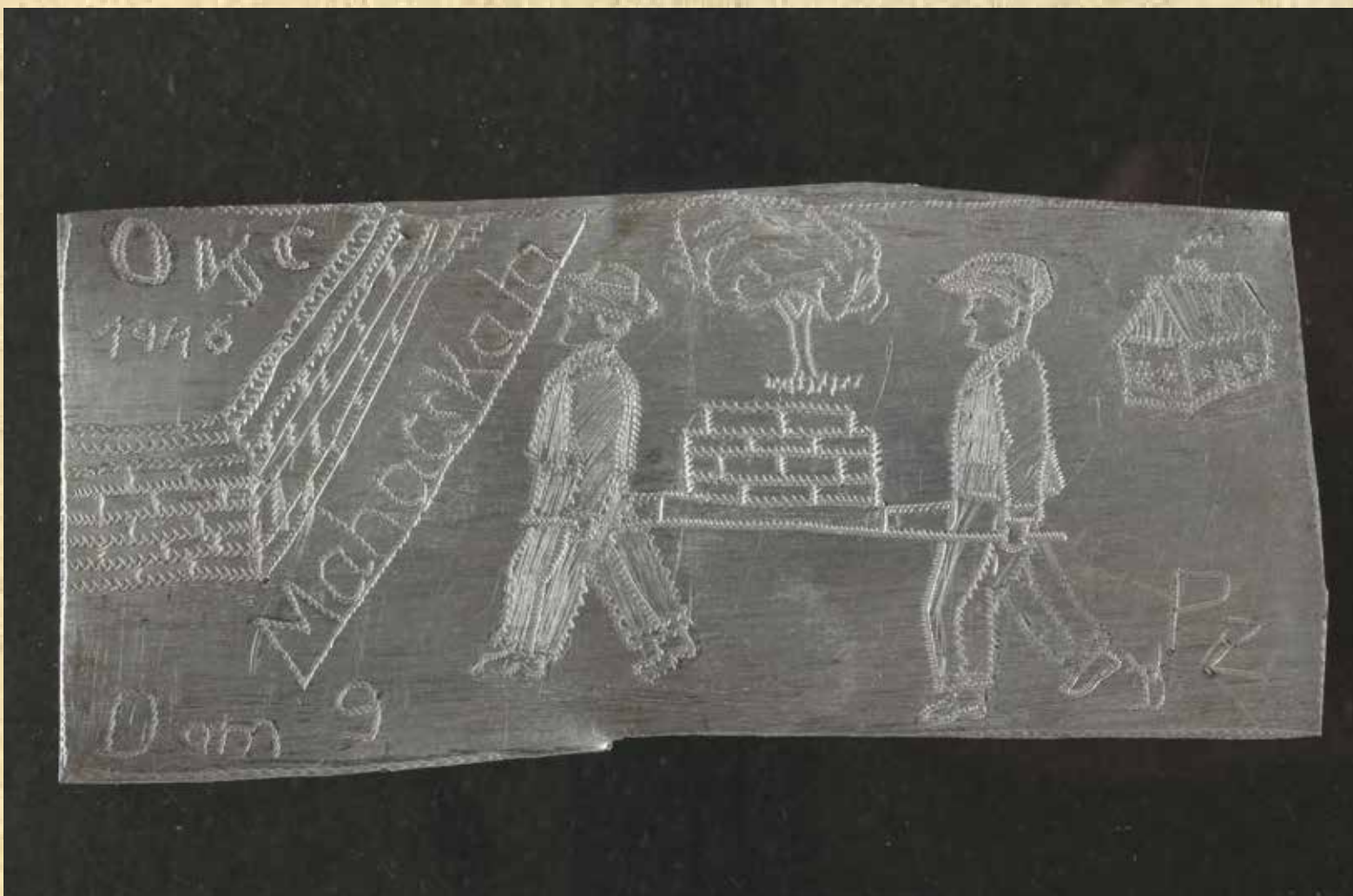

Emlékkép

Leltári szám: 2016.33.6./TE

Fekvő téglalap alakú alumíniumlapra vésett kép. Szélei rosszul levágottak. A képen két építkezéshez téglát hordó hadifogoly látható. Mögöttük egy fa és egy ház található. A tárgy felirata: „OKC. / 1946 / Mahacskala / D am 9„, ezenkívül a rajzon két monogram található: „P. Z.“ és „V. D.“

Mérete: 11,7x5,3 cm

Képkeretek

Képkeret

Leltári szám: 93.19.1./TE

Világos színű, puhafából faragott képkeret. Egyik oldalán szív alakú nyílásban fekete-fehér fénykép körben növényi minta, búzakaralások, babérkoszorúk, tulipánfejek, a nyílás felett felirat olvasható: „Hadifogságom emlékére,, a kép alatt koszorúban a koronás kiscímer látható. Hátoldalán egy hadifogolytábor képe szerepel, felette angyalokkal, koronával a kiscímer és az 1945–1946-os évszám, alatta KE monogram, valamint szöveg: „Kaukázus 1947., A KE monogram Kovács Elemért takarja. A képkeretben található fénykép a kerettel együtt került a Hadtörténeti Múzeumba.

Mérete: 10x6,5x0,4 cm

Képkeret

Leltári szám: 93.21.1./TE

Világos színű, puhafából faragott képkeret. Egyik oldalán virágminták között egy tájkép látható, a másik oldalán egy hadifogolytábor faragott képe alatt a „Kaukázus„ felirat olvasható.

A képkeretben található fénykép a kerettel együtt került a Hadtörténeti Múzeumba.

Mérete: 10x6,5x0,6 cm

Képkeret

Leltári szám: 2002.34.1./TE

Nyírfafa ágból készített, díszítetlen képkeret.

Mérete: 17,4x21,5x1 cm

Egyéb emléktárgyak

Feszület

Leltári szám: 85.20.1./TE

Fából faragott kereszt lepellel, hosszabbik szárán felirat: „Focsani 1945, húsvét„.

Mérete: 8x4,4x0,7 cm

Borítótok

Leltári szám: 2002.33.1./TE

Nyírfakéregből készített tok körbe szegve, belül több kisebb zsebbel.

Mérete: kinyitva: 23x18x0,4 cm, becsukva: 11,5x18x0,4 cm

Feszület

Leltári szám: 2005.40.2./TE

Fából faragott, lépcsőzetes talapzaton álló feszület. Egyik oldalán a megfeszített Jézus Krisztus látható, másik oldalán az „Íme az ember,” nehezen olvasható felirat szerepel. A talapzat hátsó oldalán a következő felirat olvasható: „1946 Voronyezs,”

Mérete: 7,5x4,8x3 cm

Alumínium bérlettok

Leltári szám: 2016.26.1./TE

Alumíniumból készült, szegélyein vaslemezzel megerősített BSzK Rt. (Budapest Székesfőváros Közlekedési Rt.) bérlettokja vésetekkel díszítve. A nyitott felének szélén a következő felirat olvasható: „Emlék / hűséggel / a sírig / 1944–1947„. A másik oldalon szív- és tulipánminták között a következő szöveg látható: „A szeretet / soha / el nem fogy / Dittkém„, középen az „E. Z. és a „P. Z. monogram szerepel.

Mérete: 7,8x10,5 cm

NYUGATI FOGSÁG

Cigarettatárca

Leltári szám: 93.34.1./TE

Fából faragott, felnyitható fedelű cigarettatárca. Tetején pajzs alakban felirat olvasható: „Ausztria 1945. V. 4.”

Mérete: 7x9x2,2 cm

Tükör fakeretben

Leltári szám: 93.45.1./TE

Fából készített keret, benne tükörrel. A keret felül boltívben végződik, szélein körben felirat olvasható: „Balog Antal készítette 1945 Heilbroni fogságban„. Hátdoldala díszítetlen.

Mérete: 9,7x15,2x1,8 cm

Dohányzacskó

Leltári szám: 2002.55.1./TE

Fehér színű, henger alakú, sárga színű szállal összehúzható, vászon dohányzacskó rajta fekete és arany színnel nyomott cégjelzés, lila színű papírszalaggal díszítve. A sárga összehúzó zsinór egyik végén is megtalálható a korong alakú jelzés. Amerikai dohány tartására szolgált, márkája: Genius „Bull„ Durham.

Mérete: 6,8x10,5 cm

Véssett kép

Leltári szám: 2002.55.2./TE

Olajzöld színű, konzervdobozból kivágott, fekvő téglalap alakú fémlapra véssett kép. Sarkait levágták, a központi témát növényi és geometrikus minták szegélyezik. Középen bekarcolva egy tábori jelenet látható: egy nyitott fabarakban kondérokból ételosztás folyik, a csajkát vivő foglyok feje felett – szóbuborékban – kérdőjel látható, ami valószínűleg arra utal, hogy a kiosztott étel nem igazán felismerhető. A rajz alatt és felett felirat olvasható: „Heilbronn 1945. / Kiértékelés.”

Mérete: 8,5x6,7 cm

Véssett kép

Leltári szám: 2002.55.3./TE

Olajzöld színű, konzervdobozból kivágott, fekvő téglalap alakú fémlapra véssett kép. Sarkait levágták, a központi témát geometrikus minták szegélyezik. Középen bekarcolva egy tábori jelenet látható: szögesdróttal kerített sátoertáborban ételosztás folyik. Az ételosztó-kondért megrohamozzák a hadi foglyok abban a reményben, hogy ha betegnek vagy rokkantnak mondják magukat, többet és jobbat kapnak. A bekarcolt figurák feje felett szóbuborékok látszanak a következő feliratokkal: „Nach fassen!”, „Jaj a vesém! Vajon mennyi?”, „Csak a sűrűjét kapjam”, „Én beteg és rokkant vagyok. Hátha kerül kettő”. A rajz alatt és felett felirat olvasható: „Heilbronn 1945. / Betegek és rokkantak dupláért!”.

Mérete: 8,3x6,5 cm

Véselt kép

Leltári szám: 2002.55.4./TE

Olajzöld színű, konzervdobozból kivágott, fekvő téglalap alakú fémlapra véselt kép. Sarkait levágták, a központi témát apró, geometrikus minták szegélyezik. Középen bekarcolva egy tábori jelenet látható: szögesdróttal kerített területen egy sátor látható és a két kondérral a konyhabarakk.

Mérete: 8,6x6,3 cm

Véssett kép

Leltári szám: 2002.55.5./TE

Olajzöld színű, konzervdobozból kivágott, fekvő téglalap alakú fémlapra véssett kép. Sarkait levágták, a központi témát növényi és geometrikus minták szegélyezik. Középen bekarcolva egy tábori jelenet látható: szögesdróttal kerített sátoztábor sátrakkal és kifeszített dróton száradó ruhákkal. A rajz alatt és felett felirat olvasható: „Emlék a Heilbronni Fogolytáborból. / 1945 / Palotám..”

Mérete: 8,5x6,6 cm

Fakereszt

Leltári szám: 2007.91.1./TE

Fából készített kereszt, díszítetlen, szélei letompítottak, a hosszabb részébe a következő feliratot égették: „1945. VI. 8. HOCHENFELS„, hátoldalán az „INRI„ szó olvasható.

Mérete: 7,3x13,9x1,4 cm

Fatábla

Leltári szám: 2007.92.1./TE

Fából készített, álló téglalap alakú tábla, közepén, bemélyített részen a következő, bevésett felirat olvasható:
„Szojka Ödön ezds. / Mazányi Miklós ezds. / v. Vendégny Géza ezds. / Tarnay Ferenc alez. / Dr. Gál Samu o. fhdgy.
/ Lisziák Jenő alez. / Szemere Gyula őrgy. / Dencze Samu szds. / Nyizsnyik János fhdgy. / Gönczöl Dezső fhdgy. /
Dr. Förster Ede hdgy. / Dr. Szentkatolnay Győző ezds., A belső rész alatt faragott növényi és geometrikus minták
láthatóak, alatta a következő felirattal: „HOHENFELS 45 VI. 8., Hátoldala díszítetlen.

Mérete: 9,2x13,3x1,2 cm

Faragvány

Leltári szám: 2016.37.1./TE

Fából faragott kisméretű szobor. Egy szarvas csavarodik egy fa köré, talpazaton szöveg olvasható: „Stokerau 1945. VII. 1.”

Mérete: 5,2x2,5 cm

Cigarettatárca

Leltári szám: 2014.51.1./TE

Alumíniumból készített cigarettatárca, hosszabbik oldalán felnyitható fedéllel. Tetején geometrikus és növényi motívumok között házikó látható, hátulján a „Nürnberg 1945,” felirat olvasható.

Mérete: 8,9x7,1x2,1 cm

RUHÁZAT ÉS FELSZERELÉSI TÁRGYAK

Hadifogoly ruházat (pulóver, lovaglónadrág, deréköv)

Nyilvántartási szám: 188/2005 gysz.

Hadifogoly öltözet, szovjet hadifogságból tért haza benne egykori viselője; Dr. Szepesházy Kálmán (1919–2008) a későbbi hírneves geológus, a Magyar Állami Földtani Intézet munkatársa. A ruházat két fő darabját, a pulóvert és a nadrágot megőrizte. A pulóver eredetileg a német hadsereg (Wehrmacht) készleteiből származott, 1942 végén – 1943 elején vezették be, „Schlupfjacke 42,” elnevezéssel. Gyakorlatilag egy magas nyakú kötött ruhadarab (garbó) volt, szűkített ujjvégekkel és aljarésszel a testhezállóbb viselés érdekében. Téli óvócikknek számított, zubbony alatti viseletként előírva, önálló felsőruházatként nem hordhatták a katonák. Azt, hogy a hadifoglyok mennyire szükségét szenvedtek ruházati cikkekben, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a pulóver kötött anyaga teljesen elvékonyodott, illetve, hogy az aljarész eleje annyira lerongyolódott, hogy beletoldottak egy másik kötött anyagdarabot. A nadrág (feketére festett posztó lovaglónadrág) eredetének megállapítása kétségesebb. A hadifoglyokat – eredeti egyenruhájuk teljes elrongyolódása után – zsákmányolt ruházatba vagy a Vörös Hadsereg levetett egyenruháiba öltöztették. A szóban forgó nadrág eredeti színét (szürke vagy tábori barna) fekete átfestéssel tették felismerhetetlenné, így többféle forrásból származhat. Eredeti gombjai helyett egykori viselője német sátorlap-gombokat varrt rá. Derékövként pedig egy bőrszíjat fűzött bele, mely egytűskés vas csattal záródik.

A foglyok által készített csajkák

A foglyok személyes tárgyai közül a ruházat mellett a kulacs és az evőcsésze (illetve az evőeszközök, leginkább egy kanál) számított a legfontosabbnak, ezek híján ugyanis a részükre kiutalt csekély élelmet sem tudták volna elfogyasztani, így az evőcsésze („csajka„) valóban létfontosságú felszerelési cikk volt. Minthogy sok fogoly a fogságba esés előtt vagy annak során teljes felszerelését elveszítette, így a táborokban felvirradt az ügyes kezű mesteremberek napja, akik különféle bádoglemezekből, hulladék alumíniumból képesek voltak evőcsészéket gyártani, meglepően „profi„ kivitelben. Jelen esetben háromféle evőcsészét válogattunk, az egyik valóságos mestermunka, szegecselt alumíniumlemezből készült és még tábori zöld festés is került a külső felületére. (Leltári szám: 2000.32.1.) A másikonál a hengeresre hajtott lemezt nem szegecselték, hanem csak egymásra hajtvva a két peremet – jó alaposan egymásra kalapálták. (Leltári szám: 95.645.1–2.) Hivatásának ez az edény is tökéletesen megfelelt. Felirata: „G.J. Odesza 1947„ azt mutatja, hogy egykori tulajdonosa még két évvel a háború befejezése után is hadifogságban sínylődött.

A legegyszerűbb megoldást a harmadik evőcsésze (Leltári szám: RR 1248) mutatja, ezt egy a Vörös Hadsereg számára az Egyesült Államokban gyártott húskonzerv dobozából alakították ki, egy bögreszerű fület erősítettek a konzervdoboz-testre, a tetejéből pedig fedőt készítettek.

Japán hátbőrönd

Leltári szám: 2003.4.1./Felsz.

Az 1939 M hátizsákot 1940-ben rendszeresítették a japán hadseregben, „Shiki 99 Tako-ashi Haino„ elnevezéssel. Vastag pamutvászonból készült, és a takarékoság jegyében még a fémcsatokat is lehagyták róla, a fedél lezárását és a hátizsákra történő málházást is vászonhevederekkel lehetett megoldani, melyek végeire egyszerűen csomót kellett kötni. A hátizsákot Bobor János, a győri m. kir. 2. honvéd utászzászlóalj egykori katonája cserélte Mcenszk-ben töltött hadifogsága alatt japán foglyokkal és leszármazottainak elmondása szerint a magyar foglyok – vödör híján – vízhordásra használták, mert a sűrű szövésű vászon jól tartotta a vizet. A hátizsák Bobor Jánossal együtt hazatért Mcenszkből és leszármazottai ajándékozták 2003-ban a Hadtörténeti Múzeumnak.

Tábori sapka, homokszínű vastag (sátor)vászonból

Nyilvántartási szám: 203/96 gysz.

Az Egyesült Államok Hadserege tábori sapkájának („overseas cap„) mintájára sátor- vagy ponyva-vászonból kézzel varrt fejfedő, bal elején piros-fehér-zöld himzéssel. Feltehetően egy kellő kezűességgel rendelkező hadifogoly készítette magának, elveszett sapkája pótlásaképpen.

Szovjet legénységi köpeny „VP„ felirattal a bal karján

Nyilvántartási szám: RR955

1935 M szovjet legénységi köpeny hadifogoly használatban. A saját ruházati cikkek elfogytával a hadifoglyoknak a Vörös Hadsereg levetett készleteiből is juttattak, elsősorban téli ruházati cikkeket (köpenyeket, füles sapkákat, vattaruházatot). Ezeket minden esetben megjelölték feltűnő „□□„ (□□□□□□□□□□□□□□□□ – hadifogoly) jelzéssel, hogy esetleges szökés esetén ne tudjon könnyen eltűnni a szökevény. A bemutatott köpeny bal felkarján a betűket mára alig olvashatóvá koptatta a történelem.

Híméssel díszített tábori sapka

Leltári szám: 0073/Ru

1944 M (szemernyős) egységes tábori sapka, melyet egykori tulajdonosa („V.J.”) meglehetősen kezűgyességgel – a lehajtható fülvédőn körben – színes híméssel díszített. Törzslapja szerint „magyar (hadifogoly) khaki ellenzós sapka, körül ki-varrva.” A műtárgy 1948-ban került a múzeum birtokába, honvédelmi minisztériumi kiutalás alapján a Honvéd Ruházati Szertártól. A szomszédos törzslapok tanúsága alapján a Ruházati Szertár ekkor mindenféle sapkákat (és egyéb ruházati cikkeket) adott át a múzeumnak, melyek részben zsákmányanyagból, részben különböző gyűjtésekből származhattak, s melyeket a Szertár 1945 óta őrzött. A „V. J.” monogrammal bíró hadifogoly feltehetően hazatérése után leadta katonai ruházatát, egyénien díszített sapkája így kerülhetett vissza kincstári tulajdonba. A hímzések olvasata a következő: „V.J. 1945. 4. hó 5-én, Cherbourg, 3162721675, Édesanyám, Istenem segíts haza, Margitkám Jancsikám, Édesapám, Cherbourg-ot 1944. június 27-én foglalták el a szövetségesek, s később hadifogolytábort üzemeltettek itt, ahová magyar hadifoglyok is szép számmal kerültek.

Hadifogoly láda, tartozékokkal

Nyilvántartási szám: 268/Letét

A 34x25x13 cm-es fa doboz fenyődeszkából készült, kívül barnára festette a készítő (aki egyben a használó is lehetett minden valószínűség szerint, hiszen házilagos kivitelezésű tárgyról van szó). A dobozt két honvédségi málhaszíjból átalakított bőr szíjazat segítségével vállon is lehetett vinni. Tartalma valóságos „hadifogoly túlélő felszerelés”, a katonai hulladékanyagokból kézzel készített mindennapi használati tárgyak döbbenetes erővel mutatják korunk tárgyak közt fuldokló polgárainak azokat a hihetetlen körülményeket, amelyek között a hadifoglyok éltek. A doboz tartalmaz egy zsákból átalakított jellegzetes „orosz típusú”, hátizsákot (egyszerű zsák forma, melyet a hordszalagok segítségével lehet fölül összezárni), egy német sátorlapból varrt (két gombbal záródó) kis tokot, egy alumínium füllel ellátott levágott hátizsák-zsebet, egy másik – övre fűzhető – hátizsák zsebet, egy konzervdobozból átalakított fedeles poharat, két vászonzacskót, két – német gumiköpeny-anyagból varrt – tokot, egy bőrtokba bújtatott varrókészletet, egy vászonból varrt „tolltartóban”, egy ceruzát és három tollat, egy fából faragott pipát, egy drótból hajlított pipaszurkálót, egy másik bőr tokban zsineget, zsilettpengét és biztosítótűt, egy övre fűzhető német kulacskamót, egy kisollót, néhány honvédségi gombot és egy sapkarózsát, illetve egy zöld hajtókaposztóból varrt tokban két alumínium lemezt, melyek valószínűleg hadifogoly azonossági jegyként szolgálhattak, bár kivehető azonosító szám vagy jelzés ma már nem látható rajtuk.

Francia 1935 M evőcsésze (gamelle) aljrésze

Leltári szám: 95.630.1.

Sajtott alumínium. Fenekén „ETS OP 1939„ gyártóbélyegzővel. Feltehetően német zsákmányanyagból, esetleg francia katonai fölöslegből kerülhetett magyar hadifogoly tulajdonába, aki karcdíszítéssel látta el. Az evőcsésze egyik oldalára szerencsepatkó és 13-mas szám, a másakra „M G„ betűk kerültek. A patkó fölött karcolt felirat: v. Papp Sándor 1945. VII.2. Bp. VIII. József krt. 42. I.5. Utóbbi felirat feltehetően később (a hazatérés után?) kerülhetett rá, mert a többi díszítéshez képest viszonylag újnak tűnik.

Mérete: 16x10x14 cm

Amerikai 1936 M kenyérzsák (musette bag)

Leltári szám: 95.88.1.

Az amerikai fogságból hazatérő hadifoglyok tipikus zsákja. Miután az Egyesült Államok Hadserege 1944-ben egy újabb típusú gyalogsági málhafelszerelést vezetett be, az 1936 M kenyérzsákokra az amerikai katonáknak már nem volt szüksége. Kis mérete révén (30x27 cm) azonban ideális volt a hazatérő hadifoglyok számára – túl sok személyes holmijuk úgysem volt. A táska fedelére eredetileg felfestett „US„ betűket átfestették, így jelezték, hogy a zsák már nem az EÁH tulajdona. Minthogy a kenyérzsáknak csak két rövid hevedere volt (a végén egy-egy fémkampóval), mert eredetileg a gyalogsági málhafelszerelés vállhevedereire kellett málházni, a legtöbb hadifogoly valamilyen házi-
lagos módszerrel meghosszabbította a hevedereket, hogy a zsák hátizsákként is viselhető legyen. Jelen esetben két bőrszíjjal toldotta meg a hevedereket az egykori használó. A zsák egyébként ún. „british made„ felszerelési cikk, vagyis Nagy-Britanniában gyártották az Egyesült Államok Hadserege részére.

Bánhidi Andor (1910–1964): Ismeretlen magyar őrmester
portréja, 1945

2008.788.1./Kp

Jelezve jobbra lent: BÁNHIDI/1945/KAUKÁZUS/KURACECE

Papír, ceruza, 16,5x10,7 cm

Proveniencia: ajándék, 1991.

Bánhidi Andor festő, grafikus. 1929–1935 között a Képzőművészeti Főiskolán tanult. A második világháborúban karpaszományos tizedesként szolgált, a hadifogságból 1948-ban tért haza. 1952–1957 között a Honvéd Stúdióban festőként tevékenykedett, 1958-tól Magyar Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszékének vezetője. Munkásságáért 1952-ben Munkácsy-díjat kapott.

Jeney Zoltán: Napkelte és napnyugta a valgai tábor környékén, 1946

Gy.sz.: 159/2012/1-2

Felirata balra lent: Valga.

Jelezve jobbra lent: Jeney Zoltán/946.

Papír, vízfestmény, 10,7x14,8 cm

Proveniencia: vétel, 2012.

Jeney Zoltán tartalékos hadnagy hadifogságban készült kis méretű vízfestményei.

Lajtos Árpád (1910–1986) rajzai

Gy.sz.: 26/2002

Lajtos Árpád vezérkari őrnagy, a Szent László hadosztály vezérkari főnöke. 1945 tavaszától 1948 szeptemberéig a Szovjetunió különböző hadifogolytáborokban raboskodott. 1947 áprilisától az oranki tiszti tábor foglya. Itt kezdett el portrékat készíteni, a környező falvak asszonyait és gyerekeit is megörökítette, a rajzokért cserébe tojáást, tejet, vaját kapott. 46 darab alkotását a HM HIM Képzőművészeti gyűjteménye őrzi, ezeket 1948. május 13. – augusztus 4. között rajzolta, a képek egy kivételével szignózva és dátumozva vannak.

Proveniencia: ajándék, 2002.

Dr. Takátsy Lóránt (1910-?): Egykori templom vörös csil-
laggal. Uszmány, 1945. szeptember 27.

Jelezve jobbra lent: DTL. Usmany, 1945. IX. 27.

2007.4.1./Kp

Papír, ceruza, 19,7x14 cm

Proveniencia: törzsanyag

Dr. Takátsy Lóránt százados, autodidakta képzőművész.
Részt vett az erdélyi bevonulásban a 10. gyalogdandár
10/4. könnyű tarackos üteg első tisztjeként. Az Uszmány-i
hadifogolytáborban raboskodott.

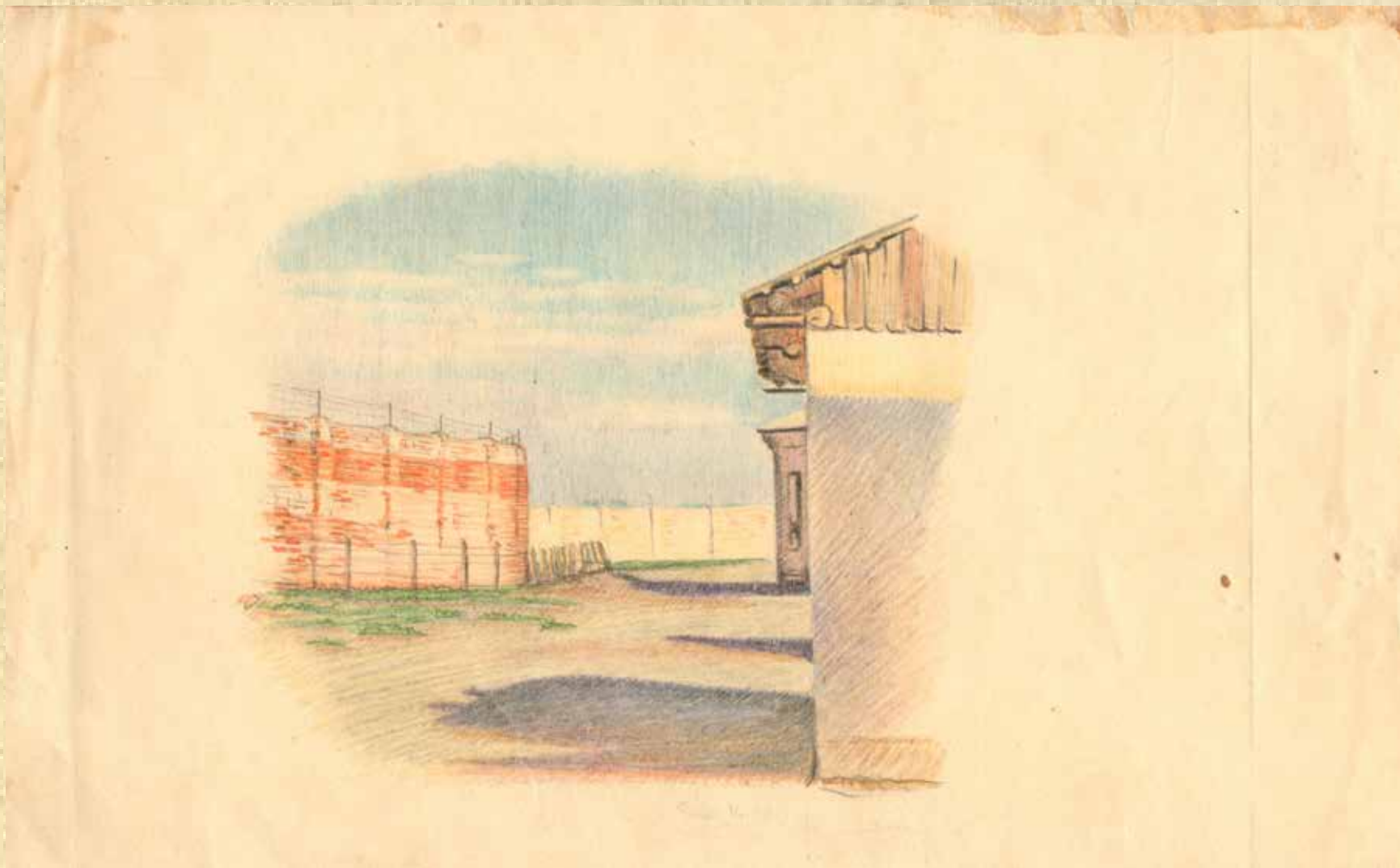
Dr. Takátsy Lóránt (1910-?): Ismeretlen szovjet hadifogolytábor (valószínűleg Uszmány), 1946.május 18.

2007.7.1./Kp

Jelezve jobbra lent: Dr. Takátsyszds.

Papír, színes ceruza, 14,2x23,3 cm

Proveniencia: törzsanyag

Dr. Takátsy Lóránt (1910-?): Hadifogoly-zenekar

Papír, ceruza, 17x21 cm

2007.8.1./Kp

Proveniencia: törzsanyag

A kép hátoldalán madarokról készült rajzok, vázlatok.

Dr. Takátsy Lóránt (1910-?): Az Őrség egy tagja Usmányban, 1945. szeptember 27.

2007.9.1./Kp

Jelezve jobbra lent: Dr. Takátsyszds.

Felirata a kép alatt: az öreg „Kazak,” / Uamany, 1945. IX. 27.

Papír, ceruza, 19,7x14 cm

Proveniencia: törzsanyag

Tichy Kálmán (1888–1968): Hadifogolykörlet, 1945. július 5.

Jelezve balra lent: TichyK

2008.786.1./Kp

Papír, ceruza, 43x30,9 cm

Proveniencia: vétel, 1982.

Zágony Pál (1908-?): Hadifogoly-barakk Krasznogorszkban, 1946. május 25.

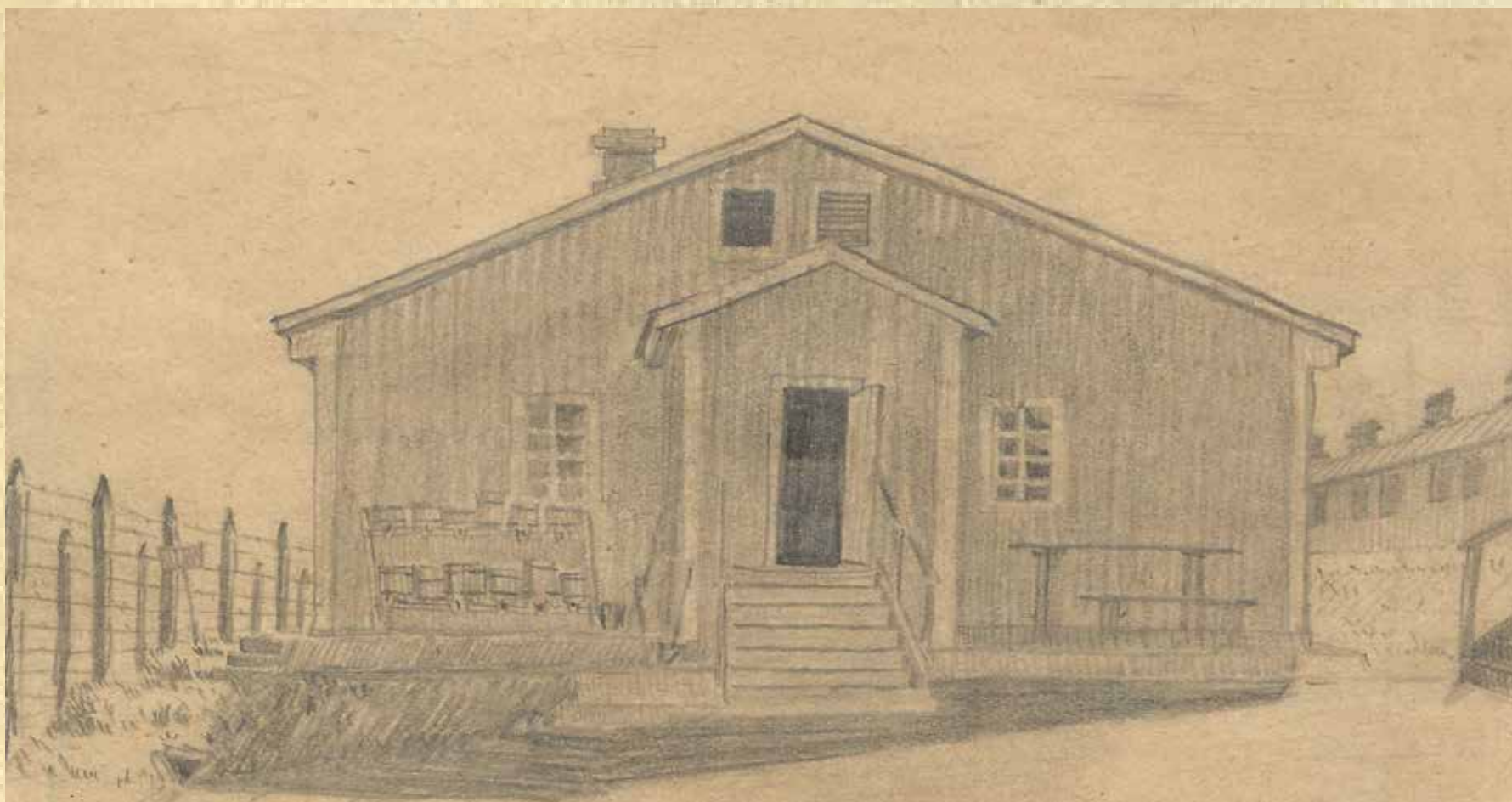
Felirata jobbra lent: X.B. barak 946.V.25.

2008.624.1./Kp

Papír, ceruza, 10,5x14,8 cm

Proveniencia: ajándék, 2003.

Autodidakta képzőművész. Az 1938-ban megjelent Magyar műszaki parancsnokságok, csapatok és alakulatok a világháborúban című könyvben szereplő több száz rajzot, térképet Habinyák Elemérrel közösen készíttette. A Magyar Királyi Honvédségnél hadmérnökként szolgált, a 25. gyaloghadosztály műszaki parancsnoka volt századosi rendfokozatban. 1945 áprilisában Ausztriában esett szovjet hadifogságba. 1947 decemberéig a krasznogorszki tiszti tábor foglya volt.

Zágony Pál (1908-?): Kvassay-Sajó Zoltán vezérkari százados és Fördös-Reich Egon műszaki ezredes karikatúrája;
Haraszty Tivadar és egy ismeretlen férfi

2008.631.1./Kp

Papír, ceruza, 14,7x20,7 cm

Proveniencia: ajándék, 2003.

Hadifogolytáborban készült sorozat része, összesen 48 ábrázolás maradt ránk. A képek többségén a rajz felett szerepel a név is, a papír mindkét oldala felhasználásra került, így egy lapon 4 személy szerepel.

Alberto Conradi

Zágoni Pál

Deri

Horvath Istvan

Neiky Elek

KÉZIRATOS EMLÉKEK

A Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogoly Irodája által kiadott húsvéti levelezőlap hadifoglyok és hadifogoly-hozzátartozók részére, a hátlayan politikai propaganda-jelszavakkal.

1947. március 17.

Leltári szám: 71.550.1/KE

Dr. Miskovszky Jenőné által öccse, a Rosztov környékén raboskodó Baranyi Kálmán szovjet hadifogoly részére küldött MKP húsvéti levelezőlap, nyuszival, kiscsibével, rajta 1 forintos MKP „A HADIFOGLYOKÉRT” bélyeggel. A feladó a lap felületét teljes mértékben kihasználva részben írógéppel írta meg az újságokat. A lap maradékán üdvözetek, az egyik egy most Kievből hazatért hadifogolytól, Tónitól. A család egy része Nagyváradon élt, a másik Budapesten, egészség állapotukról, hogylétükről tudósították Kálmánt, aki a levél kézhez vételének illetve megválaszolásának időpontját is feljegyezte a kártyára. 5-12 naponként rendszeresen leveleztek 1946-tól 1948 áprilisáig, amikor Baranyi Kálmán hazatért a fogságból.

Tintával kitöltött-megírt magyar-orsz nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű, tintás és gépirásos rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés és a szovjet cenzúrabélyegzés.

Kedves Kálánkánk! Megkaptuk 47. II. 2. -én írt lapodat sok esők érte. Írtam haza Váradra, hogy válaszolj lapot írjak mindig, hogy válaszolni tudj. Ne félj, nincs semmi baj a gyermekekkel. Vigyázunk rájuk. Már alig várjuk, hogy végre lássunk. Most jött Zolától is lap, egy év pausával, kér hogy köszönjük meg hogy írtál, mert ő nem tud írni. Anyuka gyengélkedik, epeköve van s néha nagy görcsökkel fájdalma. Ma jött tőle hír. Lakásügy csak akkor lesz rendezhető, mikor itthon leszel. Aliz is beszámolt hosszú levélben. Hedvigék a szőlőbe költöznek Váradon, Gyula átjön, Anyukának nyugalma lesz. Mi húsvét után pár napra szintén lemegyünk. Én a családot akarom felköltöztetni, Magdusék butoraikért. Egészségünk mindannyiunknak meg van. Aranka is jól van, nagyon régen kapott tőled hírt. De a híreket mindig kicseréljük, Szeretettel csókolunk mindnégyen:

Mary, János, Berta, Regő, időről
 Kedves Kálánkánk! Csak hogy drága is, eltyjelt adott magáról de már privesebben látnánk személyesen. Mai megragunk Tóni is beteges jött haza Kievből. Kellőves álmepéket s mielőbbi hazatérést kívánunk szeretettel várjuk
 időről: János Kedves Kálánkánk! Én már megjöttem Kievből, Jertek már te is mielőbbi haza esedél
 1942 III 17 Tóni

Dr. Gombos Jánosné (Budapest) Magyar Vöröskereszt által kibocsátott szabvány levelezőlapja orosz hadifogságban levő fia, Dr. Gombos Ödön zászlós részére

1947. május 12.

Leltári szám: 81.163.1/KE

A légipostával feladott orosz-magyar feliratú lap célba ért, noha a feladó a rányomtatott utasítás ellenére sem „orosz”, azaz cirill betűkkel címezte meg küldeményét. A hátoldalon olvasható szöveg elsősorban nyugtázza hadifogoly zászlóstól megkapott levlapokat, egyúttal megnyugtatta őt arról, hogy a család jól van. A lapra tűzött recézett szélű kis amatőr fénykép az öt unokát és egy rokon kisgyereket ábrázolja.

Rossz minőségű tintával kitöltött-megírt formanyomtatvány, magyar nyelvű, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés és a légipostázás nyomai, a hátoldalon a közlemény és a lapra tűzött fénykép.

81.163.1

 MAGYAR VÖRÖSKERESZT
ВЕНГЕРСКИЙ КРАСНЫЙ КРЕСТ

Открытое письмо для военнопленного
Levelezőlap hadifogoly részére

Кому: — A hadifogoly neve: *Dr. Gombos Ödön zászlós*
Куда: — A hadifogoly címe: *Moszkva*
Vöröskereszt postafiók 74

C.C.C.P.

Отправитель:
Кто neve: *Dr. Gombos Jánosné*
Поч. адр. отправителя:
Feladó címe: *Budapest, Széutkirályi u 10-a*

PARAVION

НИИ ИИМ ВОДОТРУДЕНЕТИ МУЗЕУМ
KÉZIRATOS EMLÉKANYAG
L. 32. *81.163.1*

Орosz betűkkel írandók itt!

Közlemény a hadifogoly részére:

Budapest 1947 máj 12.
Édes fő Tiám. Nagy örömmel vettük leveleidet.
Hedek jött, csúszterre 13 az en címeire. 1. Pármagok.
Korcska is. Hapott hermat: elküldte Jancsinak.
Mamának is egy nagy érkezőt meg. Mindezt
micsodájunk azut lehet. Egészre derék vagyok.
Az itt küldött képek van az öt unoka: Kötésen
a kis Jancsika, a katolikus gyermek Selli otthon-
sága. Nagy szeretettel mindig rád gondolunk
millió csók és ölelés, édes Annaditól.
Tisztelettel csók és szeretet apád

Kókay Pál, a 7265. sz. tábor „lakója„ özv. dr. Kókay Istvánnénak Szegedre címzett szabvány levelezőlapja
1947. december 12.

Leltári szám: 87.51.1/KE

A Szegedre a postabélyegző tanúsága szerint december 30-kán érkezett levél már nem találta a címzettet eredeti lakhelyén: Szatymazra küldték utána. A a Mariföldön, Josar-Olában raboskodó fogoly nyomtatott betűkkel készült üzenetében mindenekelőtt a válaszlapon életjelet szeretett volna kapni a családtagoktól, másrészt karácsonyi és újévi üdvözlést küldött: „Lélekben együtt ünnepelünk., A hangvétel a cenzúra miatt tartózkodó, de még így is szívhez szóló.

Rossz minőségű tintával kitöltött-megírt orosz-francia nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés és a postán futtatás nyomai, a hátoldalon a közlemény.

= Hūngaria - ВЕНГРИЯ =

СОЮЗ ОБЩЕСТВ КРАСНОГО КРЕСТА И КРАСНОГО ПОЛУ-
МЕСЯЦА СССР

Почтовая карточка военнопленного
Carte postale du prisonnier de guerre

Сезонально
Frans de port

СЗЕГЕД

7 DEC 30 1947

Кому (Destinataire)
(Adresse) Szeged, Mátách útca 1.
özv. dr. Kókay Istvánné
(страна, город, улица, № дома, округ, село, деревня)

Отправитель (Expéditeur)
Фамилия и имя военнопленного
Nom du prisonnier de guerre Kókay Róhim
KÉZIRATOS
EMLÉKANYAG
86.51.1/KE
87.51.1/KE

Почтовый адрес военнопленного
Adresse du prisonnier de guerre C.C.C.P. Lager: 7265.

1947. XII. 12.
Drága Nannikém!

Ép és egészséges vagyok. A mellé-
kelt válaszlapom kérem sürgősen írásban
hogy lészen-e? Eddig semmit sem kaptam
Hozzászól. - Címemet kérem közölje Dvorník-
val is Budapest, Alkotás utca 39-B. II. 6,
Slachta Lászlóé. - Kedves Alindammy, írtam
kegyelemteljes Kerescsomyi ünnepet
és boldogabb ünnepséget kívánok. - Lélek-
ben együtt ünnepelünk. -
Sok csókot és kézcsókot küldök.

Fali.

Hazatérő hadifogoly számára kiadott levelezőlap: Varga Sándor a máramarosszigeti táborból feleségének írt lapja Tiszaszentimrére.

1948. június 23.

Leltári szám: 87.249.1/KE

A Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogoly Irodája által kiadott nemzetiszínű szegéllyel, politikai propaganda-jelszavakkal az elő- és hátoldalon egyaránt ellátott levelezőlapjára a szovjet hadifogságból hazatérő férfi szükségükén csupán rövidesen várható érkezéséről tudósítja feleségét.

Ceruzával kitöltött-megírt magyar nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés és a postán futtatás nyomai, valamint a Magyar Dolgozók Pártja Központi Hadifogoly Irodájának bélyegzőlenyomata; a hátoldalon a közlemény.

Kossuth, Petőfi, Tánemes szellemében.
előre a népi demokrácia útján. 1848-1948.

LEVELEZŐLAP
hazatérő hadifoglyok részére.

Cím (Név) Varga Sándor
Lakhely (város, falu) Tiszaszentimre
Utca Felügy. Házszám 551.
Megye Győr-Ménfőcsanak.

Feladó neve Varga Sándor
Fecseni — Máramarossziget
(A nem kívánt szöveget törölni kell)

ÉLJEN BÁHOSI MÁTYÁS, A HADIFOGLYOK HAZASEGÍTŐJE
Kiadja: a Magyar Kommunista Párt Közp. Hadifogoly Irodája, Bpest, VI., Ó-u. 12. I. 4.
Utánnymás tilos!

MM KÖZPONTI HADIFOGOLY IRODA
KÉZIRAT-LENYOMAT

87.249.1/11

TIÉD AZ ORSZÁG,
MAGADNAK ÉPÍTED!

Máramarossziget,
Focsnai,

1948

VI. 23. ár.

Kedves Anyukám!
Rövidesen érkezem a minél
előbbi postán látni szeretném
Cokol Gándort

Éljen nekünk biztossága, a Szovjet-Unió és Magyarország örök szövetsége.

Igazolvány a szovjet hadifogságból hazatért Gonda János tartalékos zászlós részére.

Debrecen, 1947. július 18.

Leltári szám: 91.23.1/KE

A Magyar Népjóléti Minisztérium Hadifogolygondozó Kirendeltsége a hazatérő hadifoglyokat ideiglenesen egy, a legfontosabb adataikat tartalmazó, a személyi igazolványt helyettesítő, sorszámozott okmánnyal látta el, amelyet esetünkben a debreceni táborgondnokság bélyegzőlenyomatával hitelesített. A Budapestre útba indított volt szver-dlovszki hadifogolyról a hátoldali rájegyzések kapcsán derül ki, hogy 1945. március 31-én Kisbodaknál (Mosonma-gyaróvár közelében) esett hadifogságba. Hazaérkezésekor ruházatát jónak minősítették, vászoncipője volt, kincstári ruházatát megtarthatta. Öt forintos gyorssegélyben részesítették, szeptember 30-án (!) ellátták élelmiszerjeggyel. A bélyegzések tanúsága szerint a Magyar Népjóléti Minisztérium Nyugati pályaudvari kirendeltségénél, valamint a Vöröskereszt Szociális Osztályán jelentkezett.

Tintával kitöltött-megírt magyar nyelvű formanyomtatvány 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés és a postán futtatás nyomai, a hátoldalon a közlemény.

Magyar Népjóléti Minisztérium Hadifogolygondozó Kirendeltsége

41368 /194... szám.

Sorszám: 100.1/3...

Igazolvány
hadifogságból hazatért részére.

E fontos személyi okmányt a hatóságok el nem vehetik és vissza nem tarthatják. Tulajdonosa saját érdekében őrizze meg, mert pótolni nem lehet!

A hazatért neve: Gondor János t.zls.

Anyja neve: Mónos Elvira állampolgársága: m

Születési helye: Begyőr szül. év, hónap, nap: 1917. V. 17.

Családi állapota: nét foglalkozása: m. Text

Ehagyott hazai lakóhelye: B. pest

Nevezett, aki mint katona — kiegészítő munkaszervező — levante — polgári személy — hadifogságban volt B. pest III. Püspösi utca 27/6 szám alatti lakóhelyére útbaindítottam.

1947. évi VII. hó 18. án

a kirendeltség vezetője.

Megjegyzés: A kirendeltség díjmentes utazási igazolványt kapott, ezért ez az igazolvány utazásra nem jogosít.

*) A meg nem írt rész törlendő.

Fővárosi Nyomda III.

Szabó

Mikor és hol esett fogságba: 1945. VI. 31.
His bootok
Melyik fogolytáborból érkezett: 314/16 helyiségné
Sverlovsk
Pokróc:
Köpeny:
Felsőruha: 10
Alsónemű: u
Cipő vagy bakancs: uasston
Ezek és egyéb hadifogságból hozott kincstári ruháza
a 27.190/Eln. 1946. H. M. sz. rendelet értelmében:
hazatérni személy tulajdona, tőle el nem vehető
5 FORINTOS GYORSSEGÉLYBEN RÉSZESÜLT
Elmunkor-jegyzet, 1947. 11. 30.
Hertaus
Magyar Népióráti Minisztérium
1/2. osztály
Nyugati pu-1. rendeltetés
1947. IX. 10.
Selkova
24374
Bella
MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
KÉZIRATOS EMLENYVAG
91.23.1/Eu

A Magyar Vöröskereszt hivatalos érdeklődő-üzenő lapja, Svirbély Géza ügyében, édesanyja üzenetével

Balassagyarmat, 1946. április 3.

Leltári szám: 94.40.1/KE

Megfigyelhető, hogy a hadifoglyok tartózkodási helyét kizárólag egy kód- vagy postafiók-szám jelölte, így valódi tartózkodási helyüket – ellentétben az első világháborúval – a hozzátartozók nem ismerhették.

A szovjet hadifogságban Kaunasban, Litvániában levő 22 éves Svirbély Gézának édesanyja, Svirbély Lajosné írt „legfeljebb 25 szó”-ból álló üzenetet. A gyógyszerész-családból mindenki hazakerült, kivéve testvérét, az is hadifogoly. Tintával kitöltött-megírt angol-magyar nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, a szovjet cenzúrabélyegzéssel.

No.

68

MAGYAR VÖRÖSKERESZT

CROIX ROUGE HONGROISE
HUNGARIAN RED CROSS
BUDAPEST

VIII., Baross-u. 15.

Destinaire

Cimzett

Addressee

Nom—Családi név—Name:

Prénom—Keresztnév—First name:

Rue—Utca—Street:

Localité—Város, Község—Locality:

Département—Megye—District:

Pays—Ország—Land:

Message

25 mots au maximum.

Üzenet

Nálálább 25 szó.

Message

Not more than 25 words.

Drága kis fiam! Csinál mindnyaján itthon vagyunk
suli kirendelésre is kezdte foglalkozni a new tudunk.
Léhet sima utasod. Vigyázni magam magadra.
Lok szerető-ésköt küld. Edesanyád.

Date—Kelet—Date

Balassagyarmat. 1946. június 3.

Demandeur

Erdeklődő

Enquirer

Nom—Családi név—Name:

Prénom—Keresztnév—First name:

Rue—Utca—Street:

Localité—Város, Község—Locality:

Département—Megye—District:

Pays—Ország—Land:

Válasz a tuloldalón
Reponse au verso
Reply over leaf

A szovjet hadifogságban levő Odor István a Szovjetunió Vörös Kereszt és Vörös Félhold szervezete által kiadott szabvány levelezőlapja Odor Mihálynak, Olaszfa községbe

1954. augusztus 28.

Leltári szám: 99.35.1/KE

Nyolc éves hadifogsága elbizonytalanítja: nincs kapcsolata az otthoniakkal, talán már lemondtak róla? „Hű fiúi és testvéri szeretettel„ családjáról érdeklődik, minden nap várja már hazabocsátását.

Rossz minőségű tintával kitöltött-megírt orosz-francia nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés.

Союз Обществ Красного Креста и Красного Полумесяца
СССР

Бесплатно
Franc de port

ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА
Carte postale

Кому (Destinataire) *Odor Mihály*

Куда (Adresse) *Magyarország. Vasvármegye Olaszfa. község*
(страна, город, улица, № дома, округ, село, деревня)

Отправитель (Expéditeur)

Фамилия и имя отправителя
Nom de l'expéditeur *Odor István.*
СССР Москва №/А 5110/37.

Почтовый адрес отправителя
Adresse de l'expéditeur *г.м. 464/43/96/2/93*

10

НАДПИСАНИИ ПОШТОМ
НЕЗНАКОМЫМ
L. n.: 99.35.1/KE

1954. VIII. 28.

Kedves Szeretteim 1954

Most, hogy írom a levelem a nagy gondolkodás közepén és nem tudom elképzelni, hogy az írt leveleimre milyen okból nem kapok választ. Holmi ~~re~~ oda haza senki vagy csak nem akarnak e írni nem tudom. Vagy a nyolcévűtán nem hiszik hogy életlen vagyok? Pedig nála a jó Istennek erőben és egészségben mag vagyok.

Én nagyon-nagyon kérem magukat, hogy értesítsenek hazulról és a saját egészségükről. Ítérem hogy ha lehet írjatok és a tojásokhoz fényképet az orvoshozám tartó okról. Ílát a kedves lánytestvérem hogy van, férjhez ment-e már. Én most olyan helyzetben vagyok, hogy minden nap várom a haza becsúszásomat.

Továbbra is maradjatok hű fiúi és testvéri szeretettel magukhoz és a Hofferékhez. Üdvözlöm az összes ismerős fiúkat és lányokat. Érzem és okoltok mindnyájakat szeretők fiúk

Pista

Stefán Imre szovjet hadifogoly feleségének 9. házassági évfordulójukra emlékül rajzolt kártyája.

1948. április 14. (1948. március 28.)

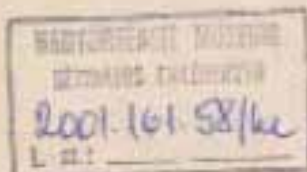
Leltári szám: 2001.161.58/KE

Az előlapon színes vízfestmény: szívet formázó rózsaszágak közt 9-es évszámon és a házasságkötés évfordulóját dátumszerűen magába foglaló jegygyűrűn üldögélő galambpár; a hátoldalon a hozzátartozó szöveg.

Tintával megírt, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x145 mm.

Ódes kécsi Boldogságom! 1948. 11. 23. au
Házasságunk 9. ik évfordulója alkalmából
Tudatom a Jöteletől hogy minél előbb segítem
haza, his otthonunkba, is meg sok-sok boldog esze-
dőt tölthessünk együtt Boldogságom.

Mindannyialokat milliószor
csókolja szerető hü

Apukátok

Mamákat is milliószor
csókolja szerető fiuk

Jure

A Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogoly Irodája által kiadott levelezőlap hadifoglyok és hadifogoly-hozzátartozók részére, az 1848-as szabadságharc 100 éves évfordulója propagálásával.

1948. március 20.

Leltári szám: 2001.161.59/KE

Stefán Imréné és kislánya húsvéti üdvözlete a Scsokinoban raboskodó Stefán Imre szovjet hadifogolynak az MKP levelezőlapján, kiscsibével. A hátoldalon a húsvéti üdvözlét részeként: „Mi lélekben együtt leszünk és vagyunk mindig.”

Tintával kitöltött-megírt orosz-magyar nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, a szovjet cenzúrabélyegzéssel és erdővárosi postabélyegzéssel.

	СССР 1848—1948 SZOVJETUNIO Éljen a szabadságharc 100 éves évfordulója
LEVELEZŐLAP HADIFOGLYOK ÉS HADIFOGOLYHOZZÁTARTOZÓK RÉSZÉRE ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО ДЛЯ ВОЕННОПЛЕННОГО	
Кому (Név) Фамилия и имя	<i>Stefán Imre örm.</i>
Куда (Cím)	ЛАГЕР № СССР 7323/12.
Отправитель (Feladó) Фамилия и имя	<i>Stefán Imréné.</i>
Почтовый адрес (Feladó címe) Город, улица, №	<i>Érdőváros Pest m.</i>
A Levelezőlapot kiadja: a Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogoly Irodája, Budapest VI., O-utca 12. Центральное Бюро по делам военнопленных при Ц. К. Венгерский Коммунистический Партия Будапешт, Венгрия VI., ул. О № 12.	
Utánnnyomás tilos	Szakra r. t., Budapest. 3757

1948. III. 20. Drága kicsi Apukám Mindenem!

Hüvelygihusvéri ünnepekre én is
síról hívóink kellemes ünnepet.
Milelekkben együtt leszünk és vagyunk
mindig?

Miliónok sokát és van a te
hü Anyukád
és Kislányod.

ERŐSÍTSD A SZOVJET-MAGYAR BARÁTSÁGOT!
КРЕПИ СОВЕТСКО-ВЕНГЕРСКОЙ ДРУЖБЫ!

Stefán Imre Őrmester, szovjet hadifogoly levele névsorral feleségének (Erdőváros, ma: Erdőkertes)

1948. június 19.

Leltári szám: 2001.161.65/KE

A Szovjetunió Vörös Kereszt és Vörös Félhold szervezete által kiadott levelezőlapon Stefán Őrmester a közeli indulásban reménykedve meghalt hadifogoly-társai névsorát írja le feleségének, hogy értesítse a hozzátartozókat (név, apja keresztnéve, cím, születési és halálozási időpont). „Ezek itt voltak a táborba és most Misivel vannak„ – írta virágnnyelven: testvére, Mihály haláláról tudtak az otthoniak.

Az irat érdekessége, hogy a Szovjetunió Vörös Kereszt és Vörös Félhold szervezete által kiadott hadifogoly-levelezőlap mindkét része együtt fennmaradt: a hadifogoly által haza írt levél alatt letéphető formában ott találjuk a válasz-levelezőlapot is.

Tintával kitöltött-megírt orosz-francia nyelvű formanyomtatvány-pár, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 200x140 mm, az előlapon a címzés.

СОЮЗ ОБЩЕСТВ
КРАСНОГО КРЕСТА И КРАСНОГО ПОЛУМЕСЯЦА
СССР

ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА ВОЕННОПЛЕННОГО
Carte postale du prisonnier de guerre

Безплатно
Franc de port

Komy (Destinataire)

Kyya (Adresse)

Stefan Imre né urának

Erdováros, Pestm

(страна, город, улица, № дома, округ, село, деревня)

Magyarország

Отправитель (Expéditeur)

Nom du prisonnier de guerre.

Stefan Thure om
CCCP

Почтовый адрес военнопленного
Adresse du prisonnier de guerre

№ 7323 12

T-3, c. IX—1046 r.

must $\frac{2}{3}$ Erdős-Kentos, 2/13

СОЮЗ ОБЩЕСТВ
КРАСНОГО КРЕСТА И КРАСНОГО ПОЛУМЕСЯЦА
СССР

ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА ВОЕННОПЛЕННОМУ
Carte postale au prisonnier de guerre

Бесплатно
Franc de port

Komy (Destinataire)

Kyaa (Adresse)

Stefan Inre örm

CCCP

10. 7323 12

(страна, город, улица, № дома, округ, село, деревня)

Отправитель (Expéditeur)

Nom de l'expéditeur

Почтовый адрес отправителя
Adresse de l'expéditeur

Prière d'écrire sur carte postale, autrement ces lettres ne seront pas remises au destinataire.
 Lettre au verso

T-3. d. IX—1946 p.

Edes kisi Boldog szoniz

1948. VI. 19. εγ2

Nem tudom Trok e megintmen Neked edesem - mindig
várjuk a közeli indulást hozzáfele én most meg-
történetek címeket alkalmat majd ottan a hozzá-
tartozókkal felvilágosítással tudok szolgálni. Ha
megkapod a lapokat majd megmértet és ledol el.
Allo Ferenc, Ferenc 1904/1946 II. évi Dunai kirovarány Pest m.
Egyed Gyula, Bela 1925 I. 46 I. 1-én Nemesújfalun az Elek-
bert István, Hende 1906/1946 II. 20-án Bittopon, Somogy m. Hétes-
Főző János 1922/1946 I. 7-én Sárospatak Flóra utca 3. Törnyei János
Főző 1912/1946 I. 10-én Polgár, Szabolcs m. Bozsik István főz-
1918/1945 XII. 9-én Tápiószék. Pest m. Gábor Ábrahám, Szabolcs
Juhász László István 1917/1945 XII. 15 Fleppert, Érd m. u. 63.
László, Ferenc Imre 1921/1946 II. 6-én Budapest, Vador Utca 11
Hóber István Főző 1914/1945 XI. 5-én Budapest Bolog A. u. 34. II. ké-
Kovács Főző Agoston. 1923/1945 XI. 30-án Előd Sopron m.
Kovács István, Károly 1921/1945 XI. 25 Tighartján. Pest m. Mész-
ros Főző, Főző, 1915/1945 XI. 15. Pécs. Pest m. Molnár Főző József
1912/1945 XI. 30-án Vácigát, Pest m. Komlósi Pál, István 1904/
1945 XI. 27 Pereghy, Ernő major Győr m. Tórac közi Mihály 1904/
Göbör 1906/1946 III. 13. Nagybörzsöny Mester utca 3. Plisz György
Művészeti naplók v. emlékek Budapest Plisz L. u. 10
Sakács Bertalan István 1909/1947 II. 29. Tornyoszentjakab Abayt m.
Bakos István, István 1915/1948 márc. 4. Palorics Pászti Ferenc
1919/1948 IV. 7-én Sósut. Pest m. Ezek ill voltak a tőbbség-
ba es most illivel annak. Nem tudam hogy haza e tudam
vinni a címmel ha meggett haza le most minden este e meg-
mon.

Bales Boldogsgau. Ma már nem is lehet többet de utoljára
a papa it marciusban. Ha van idejük igaznak. Ha még
megkapom a lapokat, öntök nekik és ha a lap már nem
is ill, annak mindannyian fogunk örülni. Az itteni
és az otthoni viszonyok is állandóan a haza menőkkel
foglalkoznak. Reméljük hogy most már miránk is
nagy hamarosan ráérünk a sor.

Addig is Maradját, Trükköt és
 Nagy Szűz és. halálát is. Lásd nap cím
 Azon Keresem.

Spukad

Miss. aso gorou
1945 marimba Pimcoran
Tifuska magholt.

Sóti László sárszentmiklósi tanító (1909-1961) a Don-kanyarnál esett hadifogságba, 1955-ben tért haza. A rabságban lapokból saját kezűleg összefűzött füzetét, benne képletekkel, számításokkal, szellemi frissessége fenntartására használta: matematikai feladványokat eszelt ki és oldott meg.

1950-es évek

Leltári szám: 2002.24.1/KE

Ceruzával írt, magyar nyelvű, 27x20 cm.

Utólagos: $U = j \frac{q^n - 1}{q - 1}$ Előlagos: $E = \frac{j}{q^n - 1} \cdot \frac{q^n - 1}{q - 1}$
 $U_k = j \frac{q^k - 1}{q - 1}$ Járulékos: $E_k = \frac{j}{q^{n-k} - 1} \cdot \frac{q^n - 1}{q - 1}$

T = kezdő tőke
 n = évek száma
 t = lecsökkent tőke
 p = kamatláb (%)

$$J = \frac{T p (1 - q^n)}{100 (1 - q)}$$

$$q = 1 - \frac{p}{100} \quad q = 1 - \frac{p}{100}$$

$$T - T \frac{p}{100} = T (1 - \frac{p}{100}) = T q$$

$$T q - T q \frac{p}{100} = T q (1 - \frac{p}{100}) = T q^2$$

$$T q^2 - T q^2 \frac{p}{100} = T q^2 (1 - \frac{p}{100}) = T q^3$$

$$T q^{n-3} - T q^{n-3} \frac{p}{100} = T q^{n-3} (1 - \frac{p}{100}) = T q^{n-2}$$

$$T q^{n-2} - T q^{n-2} \frac{p}{100} = T q^{n-2} (1 - \frac{p}{100}) = T q^{n-1}$$

$$T q^{n-1} - T q^{n-1} \frac{p}{100} = T q^{n-1} (1 - \frac{p}{100}) = T q^n$$

$$J = T (1 - q^n)$$

$$t = T q^n$$

$$T = \frac{t}{q^n}$$

$$q^n = \frac{t}{T}$$

$$q = \sqrt[n]{\frac{t}{T}}$$

$$J = T \frac{p}{100} \frac{q^n - 1}{q - 1}$$

$$1 - \frac{p}{100} = \sqrt[n]{\frac{t}{T}}$$

$$\frac{p}{100} = \sqrt[n]{\frac{t}{T}} + 1$$

$$p = 100 \sqrt[n]{\frac{t}{T}} + 100$$

Pithagoras tétele.

$ABC \Delta \sim ADC \Delta$
 $ABC \Delta \sim DBC \Delta$
 $ADC \Delta \sim DBC \Delta$

$m : (c - c_1) = c_1 : m$
 $m^2 = c_1 (c - c_1)$

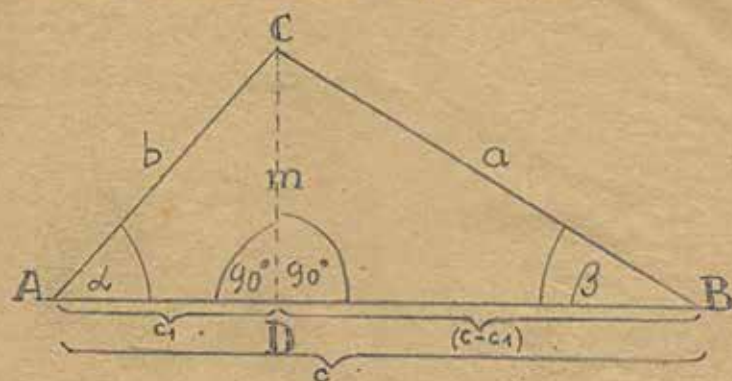
$ABC \Delta \sim ADC \Delta$
 $b : c_1 = c : b$
 $b^2 = c \cdot c_1$

$ABC \Delta \sim DBC \Delta$
 $a : (c - c_1) = c : a$
 $a^2 = c (c - c_1)$

$a^2 + b^2 = c^2$

A kapott háromszögek egybevágóak, mert a^2 és b^2 oldaluk egyenlő és egy szögük 90° .
 H_0 C' oldalú $\square$ terület $= C^2 - (a+b)^2 - 4 \frac{ab}{2}$
 $C^2 = a^2 + 2ab + b^2 - 2ab = a^2 + b^2$

Az általános háromszög tételai.

$$\text{ADC}\Delta\text{-ből } \sin \alpha = \frac{m}{b}, \quad m = b \cdot \sin \alpha$$

$$\text{DBC}\Delta\text{-ből } \sin \beta = \frac{m}{a}, \quad m = a \cdot \sin \beta$$

$$a \cdot \sin \beta = b \cdot \sin \alpha$$

$$\frac{a}{b} = \frac{\sin \alpha}{\sin \beta}$$

$$a:b = \sin \alpha : \sin \beta$$

Sinusus tétel

Sinusus tétel alkalmazása:

- 1.) adva van egy oldal és a rajta fekvő 2 szög,
- 2.) " " " " 2 " " és a nagyobbikkal szem-
ben fekvő szög

A „Sziám” cirkáló parancsnoka reggel 7^h 30^I-kor rádión a következő parancsot kapja:

Azonnal küldjön ki egy hidroplánt kötszerrel és orvossal az „X” pontra, ahol egy szállítóhajót megtorpedóztak.

„X” adatai: Déli szélesség: $10^{\circ} 25' 10''$

Nyug. hossz: $177^{\circ} 40' 50''$

A „Sziám” 52°-os cursussal halad, 30 mérföld/h sebességgel.

Reggel 6^h-kor a „Sziám” helyzete:

Déli szélesség: $0^{\circ} 15' 30''$

Keleti hosszúság: $178^{\circ} 5' 0''$

A hidroplán 8^h-kor menetkés, sebessége 360 km/h. 2 órát tölt „X” ponton.

Megállapítandó: a hidroplán:

a) indulási iránya

b) visszatérési iránya

Csonkakúp alakú 1 l ürtartalmú levesosztó kancál készített bádorból. Méretei: $R = 5 \text{ cm}$, $m = 15.66 \text{ cm}$. Mekkora r ?

$$R = 5 \text{ cm}$$

$$m = 15.66 \text{ cm}$$

$$r = ?$$

$$K_{\text{csk}} = \frac{\pi \cdot m}{3} (R^2 + Rr + r^2)$$

$$1000 = \frac{\pi \cdot 15.66}{3} (25 + 5r + r^2)$$

$$\frac{3000}{\pi \cdot 15.66} = 25 + 5r + r^2$$

$$r^2 + 5r + 25 = 61$$

$$r^2 + 5r - 36 = 0$$

$$r = -\frac{5}{2} \pm \sqrt{\frac{25}{4} + 36}$$

$$r = -\frac{5}{2} \pm \sqrt{\frac{25}{4} + 144}$$

$$r = -\frac{5}{2} \pm \sqrt{\frac{159}{4}}$$

$$r = -\frac{5}{2} \pm \frac{13}{2}$$

$$r_1 = -\frac{5}{2} + \frac{13}{2} = \frac{8}{2} = 4$$

$$r_2 = -\frac{5}{2} - \frac{13}{2} = -\frac{18}{2} = -9$$

$$r = 4 \text{ cm}$$

Silye Sándor szovjet hadifogoly feleségének Debrecenbe címzett szabvány levelezőlapja

1954. augusztus 5.

Leltári szám: 2003.17.7/KE

Az e célra rendszeresített levelezőlapokat a vonatkozó rendeletek és nemzetközi egyezmények értelmében ingyenesen biztosították az érintett családtagok illetve foglyok részére. A több, fagyos vidéken levő tábort megjárt, kemény fizikai munkát végző Silye Sándor még mindig közeli hazatérésében, Istenben és a szeretet erejében reménykedve köszöni a neki küldött fényképet, vigasztalja a várakozásba belebetegedett, reményvesztett feleségét.

Rossz minőségű tintával kitöltött-megírt orosz-francia nyelvű formanyomtatvány, magyar nyelvű rájegyzéssel, 1 lap, 2 beírt oldal, 100x140 mm, az előlapon a címzés és a postán futtatásnak nincs nyoma.

Magyarország
Союз Обществ Красного Креста и Красного Полумесяца
СССР
1. sz. 2003.17.7/KE
Бесплатно
Franc de port

ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА
Carte postale

Кому (Destinataire) *Silye Sándor né*
Куда (Adresse) *Debrecen.*
(страна, город, улица, № дома, округ, село, деревня)
Получил письмо: Н. Тóth и.б.

Отправитель (Expéditeur)
Фамилия и имя отправителя *Silye Sándor*
Nom de l'expéditeur *C.C.C.P. Москва 7/А. 5110/24.*

Почтовый адрес отправителя
Adresse de l'expéditeur

Союз Обществ Красного Креста и Красного Полумесяца

1954. VIII. 5.

Droigou fidesigem!

V. 16 on irt laupadest. VII. 24 - en koostum me.
Pougyon sojnallak tege. En ovat saaretem volina
huv sohkod hoidogakk. Lettel volina esen us polohon
mint ulwyy and te elkiirselin is tuohnoel. Lorseu
felöl moir liionymouna toh felöl tuohnois + se-
restel. Estenbachhon töhiletusen lirom. Glo Esten
saaretehelon non reming koohminta ig non volina
koonas eg pering sem ilmi talon. Vig tehiat
suut nihal - is nihal. No diggily. Ment on jolihun.
Saaretehelon mind ahoy te ad himi is tuohnoel. Feny-
hagrad koonim. Lokat berel. No saaretehelon
ment hui im hooz meyyet meyyet meyyet meyyet
Esokelluk mind meyyet meyyet meyyet meyyet

Silye Sándor szovjet hadifogoly feleségének Debrecenbe címzett szabvány levelezőlapja, hátoldalon sajátkezű rajzzal díszítve

1948. XII. 21.

Droga felcsigom, küssi fiám, Mamikám!
Thívóimam Istentől, hogy sokkal kel-
esebb karácsonyotok és boldogabb új-
évünetek legyen mint nekem itt van.
Egészítes vagyok de boldogtalan. Új helyem
rosszabb és hiányosabb. De talán ezt is kibír-
ment nagyon szeretlek benneteket.
Sokszor emlékeztetek benneteket.

Szonator

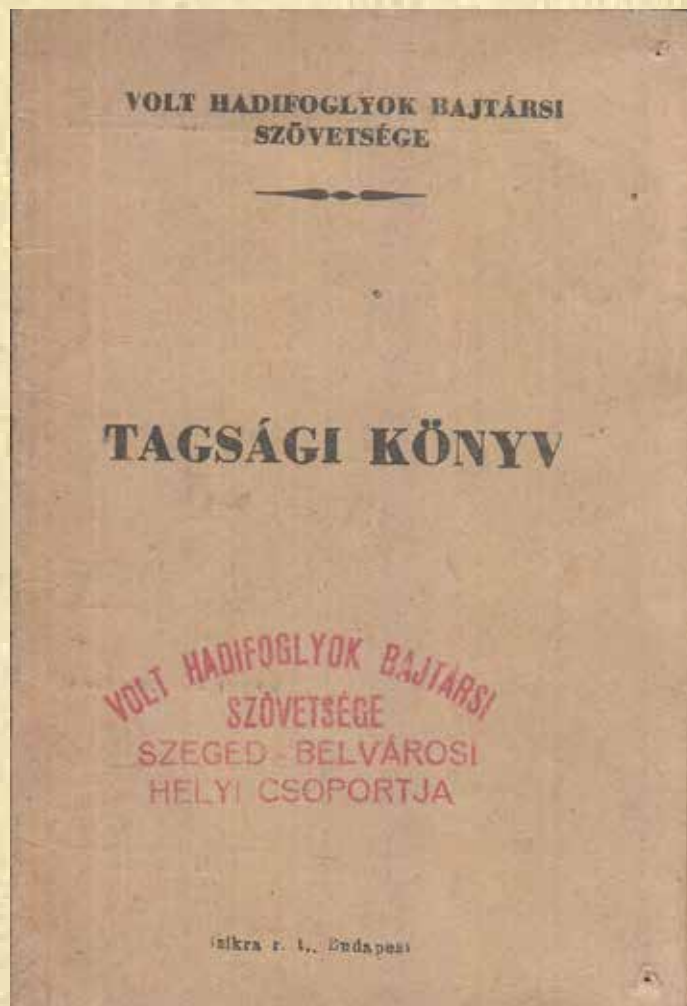
A Volt Hadifoglyok Bajtársi Szövetsége tagsági könyve Ács Pál részére

Szeged, 1948. július 23.

Leltári szám: 2003.76.1/KE

VHBSz tagsági könyv az orosz hadifogságból hazatért Ács Pál Kovács részére. 1 forintos tagsági bélyegeit július-szeptember közt fizette, október novemberben munkanélküliként kapta tagsági bélyegét.

Tintával kitöltött-megírt magyar nyelvű formanyomtatvány 1 ív, 2 beírt oldal, 100x140 mm.

VOLT HADIFOGLYOK BAJTÁRSI SZÖVETSÉGE

Sorszám **69556**

144 szám

TAGSÁGI KÖNYV

Név: **Asó Róbert**

Lakhely: **Polgár u. 5.**

Fogl.: **tanár**

Melyik táborból jött haza: **mona**

Mikor: **1948. VII. 23.**

Hadifogolyigazolvány száma

69944/948

Fénykép helye

A kiállítás helye, kelte:

1948. VII. 23.

Asó Róbert
titkár aláírása

1947. aug.	1947. szept.
1947. okt.	1947. dec.
1948. jan.	V. H. B. Sz. 1 Ft
1948. febr.	V. H. B. Sz. 1 Ft
1948. marc.	V. H. B. Sz. 1 Ft
1948. apr.	V. H. B. Sz. munkanélküli
1948. máj.	V. H. B. Sz. munkanélküli
1948. jún.	1948. dec.

NYOMTATVÁNYOK, RÖPLAPOK

Falragasz

Leltári szám: 80.125.1/Nyt

„Isten hozta a magyar hadifoglyokat! Szeptember 23. Hadifogoly-nap!„

Bátaszék (Tolna megye) község által 1945. szeptember 23-án a hadifogságból hazatérők megsegítésére rendezett jótékony célú nap eseményeiről tájékoztató kisméretű falragasz. A hadifogságból hazatérő katonák számára a lakosság pénzt, ruhákat- és élelmiszereket adományozhatott, a község sportmérkőzéseket és táncmulatságot rendezett, amelynek bevételét a katonák javára ajánlották fel.

Baura-nyomda, Bátaszék

Mérete: 21x29,5 cm

Isten hozta a magyar hadifoglyokat!

SZEPTEMBER 23.

HADIFOGOLY-NAP!

MŰSOR:

1. 9 órakor szentmise. Istentisztelet.
2. Utána ünnepély a Hősök Emlékművénél.
3. 14 órakor sportünnepély. Kosárlabda,- labdarúgómérkőzés.
4. Este 8 órakor táncmulatság az Ipartestületben.

A sportünnepély és táncmulatság jövedelme a HADIFOGLYOKÉ!

A község lakossága vigye ezen a napon pénz,- ruha- és élelmiszeradományait az utcákon elhelyezett gyűjtőasztalokhoz!

A szeretet folytonosan kész segíteni! (Prohászka.)

F. A. Gábor János. — 1945. Baura-nyomda, Bátaszék. — 22.

Szovjet kiadású röplap

Leltári szám: 2000.273.1/Nyt

„Hogyan viselkedjünk, hogy az orosz katonák gyűlöletét ne hívjuk ki magunk ellen.”

A további ellenállás hiábavalóságára és megadásra figyelmeztető röplap.

(II. világháború)

Mérete: 19,7x14 cm

„Hogyan viselkedjünk, hogy az orosz katonák gyűlöletét ne hívjuk ki magunk ellen.”

Simon József főhadnagy a 15. kgs. magyar gyorsmozgó zlj. első századának (Táb. postaszám M.-988.) parancsnoka 1945. március 16-án Csákkberény község körzetében a századának maradványával, 65 emberrel atjött a Vörös Hadsereg oldalára.

Simon József főhadnagy a következőket mesélte:

„...Századunk legénységének harci szelleme nagyon nyomott volt. Jól ismert előttem, hogy miután nekünk a váró orosz támadásról beszéltek, a katonák között állandó beszéd tárgy volt, hogyan lehet az első vonalat elhagyni, hogyan lehet átmenni a Vörös Hadsereg oldalára és hogyan viselkedjenek az orosz katonákkal szemben, hogy azok gyűlöletét ne hívják ki maguk ellen.”

„Hogyan viselkedjünk, hogy az orosz katonák gyűlöletét ne hívjuk ki magunk ellen”, — teszik fel sokan a kérdést a magyar tisztek és katonák közül azok, akik még a németek oldalán harcolnak.

Ezen Benneteket Mindnyájatokat legjobban érdeklő kérdésre minden orosz katona és tiszt a legegyszerűbb választ tudja adni.

A válasz ekként hangzik: Azonnali felbeszakhítása minden ellenállásnak, elhagyni a halálraítélt hitlerhadsereget és az első alkalommal átjönni a Vörös Hadsereg oldalára.

Magyarok!

A német páncélos és gyalogos hadosztályokkal együtt most ismét körül vagytok zárva az oroszok által. Gondoljatok arra, hogy az orosz gyűrűből nincsen kiút. Csak egy mentség van és pedig az azonnali átmenet a Vörös Hadsereg oldalára.

Más kiút nincsen. A kilátástalan ellenállás minden további kifejtése a Ti ellenségeitek, Hitler és Szálasi elveszett ügyéért, — Számotokra a halált jelenti.

Ervényes igazolvány az orosz fogságba való átmenetelhez.

101

„Magyar Hadifogoly Híradó. Hadifoglyok és hozzátartozóik érdekeiért küzdő hetilap. II. évfolyam 8. szám (1946. január 21.),

Leltári szám: 7070/Nyt

A II. világháború utáni időszak egyik legfontosabb társadalmi problémája a hadifogságba esett katonák felkutatása és hazaszállításának megszervezése volt. A politikai pártok ez irányú szervezkedését elfojtva a Magyar Kommunista Párt (MKP) kisajátította a hadifoglyok ügyét azzal, hogy 1945 novemberben létrehozta a Központi Hadifogoly Irodát, amely a Szovjetunióba elhurcolt magyar hadifoglyok felkutatásával, és a hazatérők megsegítésével foglalkozott. Vezetője Sziklai Sándor (1895–1956) lett, aki 1945-ben tért haza Magyarországra a Szovjetunióból, ahol egy hadifoglytábor antifasiszta iskoláját vezette.

Ő volt a felelős szerkesztője és kiadója az Iroda által kiadott propaganda hetilapnak, amely közvetítette a hadifoglyok és a rokonaikat kereső személyek üzeneteit.

1946 őszén a kiadvány új címmel, Magyar Hadirokkant és Hadifogoly Híradó fejléccel jelent meg.

A magyar hadifoglyok szervezett és tömeges hazaszállítása 1948 végén befejeződött, így a hetilap október 30. után nem jelent meg.

Szikra irodalmi és lapkiadó nyomdai rt., Budapest

Mérete: 32,5x23,5 cm, 8 oldal

ELJÁRÁSOK MINDEN HÉTÉN

ÁRA 1000 PENGŐ

HADIFOGY HIRADÓ

HADIFOGYOK ÉS HOZZÁTARTOZÓIK ÉRDEKEIÉRT KÜZDŐ HETILAP

II. évfolyam
8. szám

KEZELÉSIKÖNYV:
Budapest, VI., Dessewffy-u. 34. Telefon: 126-061
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Országház u. 1. Telefon: 126-069

Budapest,
1946. január 31.

Üzenetközvetítések a hadifogolytáborokba

**Válaszok a rózsaszínű lapokra
Oroszországból**

Nyílt levél

*a hadifogolytáborokban lévő magyar bajtársakhoz**

BAJTÁRSAIN!

Mi, akik a Szovjet-Unió nagyjelkészségéből hazánkba már visszaértünk, megalakítottuk a Magyar Hadifogoly Híradó Társaságot abból a célból, hogy megismerjük a kapcsolatot a vélelmez és itthoni háradar-
borsók között is, amíg visszatér-
hetek.

Azóta végzünk felvilágosító mun-
kánkat a hadifogoly problémákkal
kapcsolatban; védjük és harcolunk a
hadifogolyok és a ti hozzátartozóitok
jogaiért, mert mint volt hadifogolyok
ismerjük legjobban ezeket és képes-
sítjük a jogok, kérdések legjobb
brónyosítását.

Bajtársak, ne féljétek! Itthon sze-
reletet vár benneteket mindenki; az
is nem könnyű, keményen kell

dolgozni a mindennapi kenyérért.
Országunk romokban hever. Szük-
ség van a ti dolgoz kezeitekre, hogy
felépíthessük a szabad, demokra-
tikus Magyarországot.

Erre készüljétek fel! Arra is, hogy
majd idehaza a reakció ellen is —
ahogy megérdemlik — harcolni tud-
játok.

A reakció még nem semmisült
meg itthon, mint ahogy mi odakinn
gondoltuk, hanem mind szemérmes-
lenebbül mozgolódik. A mi és a ti
vanszleteknek közösen kell lezu-
tani, nehogy még egyszer romlásba
viharozék az országot.

Idehaza a MAGYAR HADIFO-
GOLY HIRADÓ a szociális, a
tiszták pedig odakinn, az IGAZ SZÓ!

Az IGAZ SZÓ szellemét és hang-

ját szállaltatjuk meg a mi lapunk-
ban is, azt a hangot, amit lapár-
sunk terjesztett és terjeszt most is
közletet: a demokratikus, anti-
faszista szellemet, amely a helyes
utat mutatja nekünk a legsötétebb
faszizm napjainban is.

Üzeneteket közvetítünk részletekre,
amelyek az orosz, amerikai és angol
hatóságok jóvoltából minden tá-
borba eljuthat.

Bajtársi szeretettel várunk benneteket!

A Magyar Hadifogoly Híradó
Társaság Vezetősége.
Budapest VI., Dessewffy-u. 34.

* Kérjük az IGAZ SZÓ szerkesztő-
ségét, hogy nyílt leveleket, leveleket
és a magyar hadifogolyok tájékoztatá-
sára közzéni szíveskedjék.

MONDI IGAZAT A SZOVJETÜNÖRÖLI HARCOLI A RAGALMAZÓK ELLEN!

Kiadvány „Tájékoztató a hazatért hadifoglyok részére. Hadifogly zsebkönyv„

Leltári szám: 7002/Nyt

A Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogly Irodája által összeállított füzetet a hadifogságból hazatértek számára adták át. A valójában propagandisztikus kiadvány sok hasznos információval is szolgált, úgy mint a hadifogságból hazatértek fogadásáról, orvosi ellátásáról, hadirokkantsági igény megállapításáról, ruházat igényléséről, nyilvántartásba vételről, igazoló eljárásról, munkaközvetítő szervezetek elérhetőségéről stb. Megadja az állami hivatalok elérhetőségét, tájékoztat a hadifoglyok érdekében működő „Magyar Hadirokkant és Hadifogly Híradó„ című kiadványról, A Volt Hadifoglyok és Hadirokkantak Termelő- Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezetéről, és a Magyar Kommunista Párt Központi Hadifogly Iroda eddigi a hadifoglyokért véghezvitt munkájáról.

1947

nyomda nélkül

Mérete: 12x8,5 cm, 24 oldal

1947 JULIUS AUGUSZTUS SZEPTEMBER

H				1	Egyed	
K	1	Jézus sz. v		2	István kir	
Sz	2	Szűcs B.A		3	Matyásvet	
Cs	3	Minden sz		4	V Róza	
P	4	Ulrik ph	1	V. Sz. Péter	5	J. Lorinc
Sz	5	Z. Antal	2	L. Alfons	6	Ildi
V	6	Imázs pr.	3	István sz	7	Kassai vt
H	7	Csill. Met.	4	Domonkos	8	Kish. assz
K	8	Erzsébet	5	Havas B.A	9	K. Péter
Sz	9	Veronika	6	Ur asztv	10	T. Miklós
Cs	10	Amália	7	Kajetan h	11	P. János
P	11	I. Pius P	8	Cirják vt	12	Mária neve
Sz	12	G. János	9	V. János	13	Netburga
V	13	Anakiet p	10	Lőrinc vt	14	Sz. + f. l
H	14	Bonavent	11	Zuzsanna	15	Föld. aszt
K	15	Henrik sz	12	Klára sz	16	Kornél p
Sz	16	Kárm. B. A	13	Ipoly. No	17	Sz. Ferenc
Cs	17	Elek. hv	14	Ózsvélt	18	K. József
P	18	Kamill. hv	15	Nagy B.A	19	Januar vt
Sz	19	P sz. Vince	16	Joschim	20	Eszter
V	20	Jeromos	17	János	21	Mária sz
H	21	Praxedis	18	Róza sz	22	Móric vt
K	22	Magdolna	19	Lajos ph	23	Tekla sz
Sz	23	Apollinár	20	István kir	24	F. Márta
Cs	24	B. Kinga	21	C. Franc	25	Géza vt
P	25	Jakab sz	22	T. mór	26	Cip. Jusz
Sz	26	Anna assz	23	B. Fülöp	27	Kornél, D
V	27	Kamilla	24	Bor' a'lam	28	Viktor
H	28	Ince pápa	25	Lajos kir	29	Mihály I
K	29	Mária sz	26	Sámuel	30	Jeromos sz.
Sz	30	Judit v'	27	K. József		
Cs	31	L. Ignác	28	Ágoston		
P			29	K. János		
Sz			30	Lina, Róza		
V			31	Kajmond		

Bajlárs!

Szeretettel köszöntünk Itthon! Együtt örülünk veled, amidőn hosszú szenvedés és élettapasztalatok után szabad nemzetnek szabad pogaraként üdvöző-heiünk a hazai földön.

Nagyot változott a világ, amíg távoztál. Az új Magyarországon végre földhöz jutott a magyar paraszt és szabadság, hoz az egész magyar nép.

A háború és a nyilas-német urak borzalmaitól mentett meg bennünket a diadalmas Vörös Hadsereg. Felszabadította hazánkat.

Horthy és Szálasi bandái a halálba küldtek benneteket. A Magyar Kommunista Párt segítségével hazajöttetek. Továbbra is mindenben segítünk neked!

Védelmet és támogatást az új birtokosoknak!

Az új ország azoknak a demokratikus
erőknek összefogásából született meg,
élén a Magyar Kommunista Párttal,
amelyek szembehelyezkedve a német
elnyomással, nem egy kiválasztott ré-
teg érdekeit, hanem az egész dolgozó
magyar nép, a munkásság, a parasz-
ság és a dolgozó magyar értelmiség
ügyét szolgálták.

A Magyar Kommunista Párt a dolgozók
Magyarországának békés jövője érdeké-
ben igyekezett megszüntetni azt a gyűlö-
ködő politikát, amelyet a múltban az or-
szág vezetői folytattak a körülöttünk lévő
államokkal szemben és ezért eddig is, a
jövőben is szoros őszinte baráti kapcso-
latok megteremtésére törekszik a szom-
szédos államokkal, hogy ezeket a kapcso-
latokat hazánk boldogulására gyümölcsöz-
tesse.

De még hatalmas nehézségek állnak
előttünk. A rombadöntött ország felépítése
hatalmas feladatot ró a magyar munkás-
ságra, parasztságra, haladó értelmiségre.
Hogy a háború és a fasiszta banditák pusztí-
tása után az újjáépítés megindult, hogy
élünk, az a dolgozó nép munkájának kö-

szönhető. De a volt földesurak, a banká-
rok, a nagytőkések és mindenfajta fasisz-
ták, reakciók hol nyíltan hol burkolan
tovább méltatlanságokkal a szenvedésektől amu-
gy is elkeseredett önudatlan tömegeket és
mindent elkövetnek, hogy a magyar nép
nékülözését még súlyosabbá tegyék. Ab-
ban reménykednek, hogy a már eddig el-
ért eredményeinket: a földreformot az új-
jáépítés lendületét, a vasutak, hidak és
üzemek felépítését, a bányák államosítá-
sát, a köztársaság kikiáltását, a jó pénz,
a forint megteremtését, a hadifog-
lyok jó részének még a békekö-
tés előtt hazahozatalát és a fiatal
magyar demokrácia egyéb sikereit meg-
semmisítsék és az egész magyar népet ki-
ábrándítsák a népi demokráciába vetett
híéből. Így szeretnék visszaszerezni régi
fődjüket és régi hatalmukat a nép felett,
így szeretnék újból nyakunkra ültetni a
régli népnyuzó, bankáros, földesuri, éhbé-
res, csendőrös világot, az országvesztő
Horthy-rendszert.

A múlt levéztető emberei az ország fej-
lődését is szeretnék gáolni. Az M. K. P.
kezdemenyezésére a pártközi értekezlet
elfogadta programul országunk három-

*Élelmet a városnak,
iparcikket a falunak!*

éves felépítési tervét A hároméves terv nélkül mely minden munkaterületre kiterjed, és nemcsak az ujjaépítést, hanem a haladást is jelenti, nincs ujjaépítés, nincs fejlődés és nincsen biztosíték arra, hogy az országot a dolgozóknak építsük. Viszont a reakció ezzel kapcsolatban hitetlenkedik, nem bízik a magyar nép erejében és külföldi kölcsönöket akar, amelyek sok tekintetben hazánk függetlenségét veszélyeztetik.

Minden hazatérő hadifogoly kötelessége a hároméves terv megvalósítását támogatni, mert csak ez fog neki is közvetve nagyobb darab kenyeret, munkát és jóléteket biztosítani.

Bajtárs! A Magyar Kommunista Párt, a dolgozó nép pártja, megvédi a parasz-
tok földjét, megvédi a köztársaságot, a

Bajtárs! Az ebben a zsebkönyvben ismertetett jogaidat véd meg! A MKP segít neked, de csak abban a mértékben tud segíteni, ahogyan te is harcolsz jogaidért a különböző hivatalokban. Seholse hagyd magad olcsó ürügyekkel elküldeni.

magyar dolgozók jó pénzét, a forintot és a nagy összes kivívott jogait. De ahhoz, hogy véglegesen legyőzzük a fasiszmus maradványait és a dolgozó magyar népből szabad országot építsük fel hazánkban, a Te segísége is szükséges van.

A Magyar Kommunista Párt és az egész magyar dolgozó nép nagy vezére Rákosi Mátyás, mindenkit költött annak érdekében, hogy a hazatérők

KÖZPONTI HADIFOGYASZ

Tart karokkal fogadjunk hazatérőket, gyertek közeink, hogy minél előbb elfelejthessétek szenvedéseiteket és boldogok lehessétek családok körében. Gyertek közeink, hogy közös erővel építhessük fel a fasiszta által szétvert hazánkat. Támogassátok a Volt Hadifoglyok Magyar Szövetségének megalakulását, amely munkánkát, hogy ennek a szövetségnek a segítségével saját érdekeiket és a nemzet érdekeit mindenképpen megvédhessék.

Még egyszer hívjuk a hazatérőket

Lépj be a Volt Hadifoglyok és Hadirokkoltak Szövetségébe. Központ: Budapest, Magyar u. 12. Vidékeken levélvezető tápon jelentkezhetnek.

Kiadvány. „Újra magyar földön ...”

Leltári szám: 7004/Nyt

A Magyar Kommunista Párt színes, rajzokkal illusztrált propaganda kiadványa a hadifogságból hazatértek számára, amelyben felvázolták az eltelt években Magyarországon bekövetkezett változásokat.

1946–1947

Mérete: 13,5x10,5 cm, 8 oldal

Újra magyar földön vagytok,
otthon, abban a hazában, ahol a családotok él,
abban a hazában, amit évekkel ezelőtt el kel-
lett hagynotok, — nem a magatok jószántából.

Isten hozott!

A régi földön vagytok már, de új hazát talál-
tok. Nézzetek körül és meglátjátok: minden
megváltozott idehaza.

**Szabad már
a magyar nép!**

Ősi ellenségét, a németet, kiűzte
a magyar földről a Szovjet Had-
sereg. Szabad földön új haza
épül.

**Eltűnt végre a gyilkos
Horthy-rendszer,**

az ezerholdas nagybirtokosok, a
népnyűzó grófok, bárók, úri bi-
tangok, Szálasiék rendje. Üszkös
romok, felrobbantott hidak, le-
dőlt gyárkémények helyén há-
zak, gyárak, új hidak állnak.
A magyar dolgozók hősi erőfeszí-
tése minden nehézséget legyűr.

Nem tetszik ez a nép ellenségeinek.

Mert itt élnek még közöttünk ők is! Megbújtak a háború, a németdúlás poklában, vagy lassanként visszazivárogtak nyugatról, ahová ékszereikkel arányaikkal és harácsolt kincseikkel kiszökdöstek a háború végnapjaiban. Félttek a néptől, — és ezért készítettek aljas merényletet ellene. Vissza akarták állítani az úri rendet. Összeesküvést szöttek a köztársaság ellen.

De a magyar demokrácia erőskezü,
a magyar rend őrei éberek. Rajk László belügyminiszter vezetése alatt lecsaptak a népellenes úri bitangokra és fölgöngyölítették a hazaárulók összeesküvését.

**Épül az ország,
erősödik a demokrácia.**

Bizalommal tekintenek már ránk a szomszéd népek is. Megbíznaak végre bennünk. Ezért van az, hogy Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes kérésére Sztalin marsall, a szovjet nép vezére, hazaengedett titeket családaitokhoz, otthonotokba.

Ezért lehettek ma újra itthon,
ezért készülhettek most haza, a régi otthon felé.

Új hasa vár rátok.

A falu népe végre magának arat. 1945. márciusában, egy hónappal az ország felszabadulása után. Nagy Imre, a földosztó miniszter kiadta a történelmi jelentőségű törvényt:

Azé lett a föld, aki megműveli.

Megszűnt az átkos nagybirtokrendszer. 650.000 új gazda műveli a maga földjét; új gazdák, akik 3 nyárral ezelőtt még grófi földön verejtékeztek.

Még a pénz is új.

Ti a távolból nem is tudhattátok, mennyi szenvedés tapadt régi pénzünkhöz, a pengőhöz. 1946. nyarán egy heti keresetből, sok trilliárd pengőből nem futotta még egy kiló krumplira sem. 1946. tavaszán, május 9-én jelentette be szabadítótok, Rákosi Mátyás: augusztus 1-re itt lesz a jó pénz, a forint. És valóban: augusztus elsején a billiók és trilliárdok eltűntek: megszületett a forint.

Amit Rákosi Mátyás ígért, az meg is valósul.

Mint ahogy megígérte, hogy hazajöttök, — és most ime itthon is vagytok!

Magyar kiadású szovjetellenes röplap

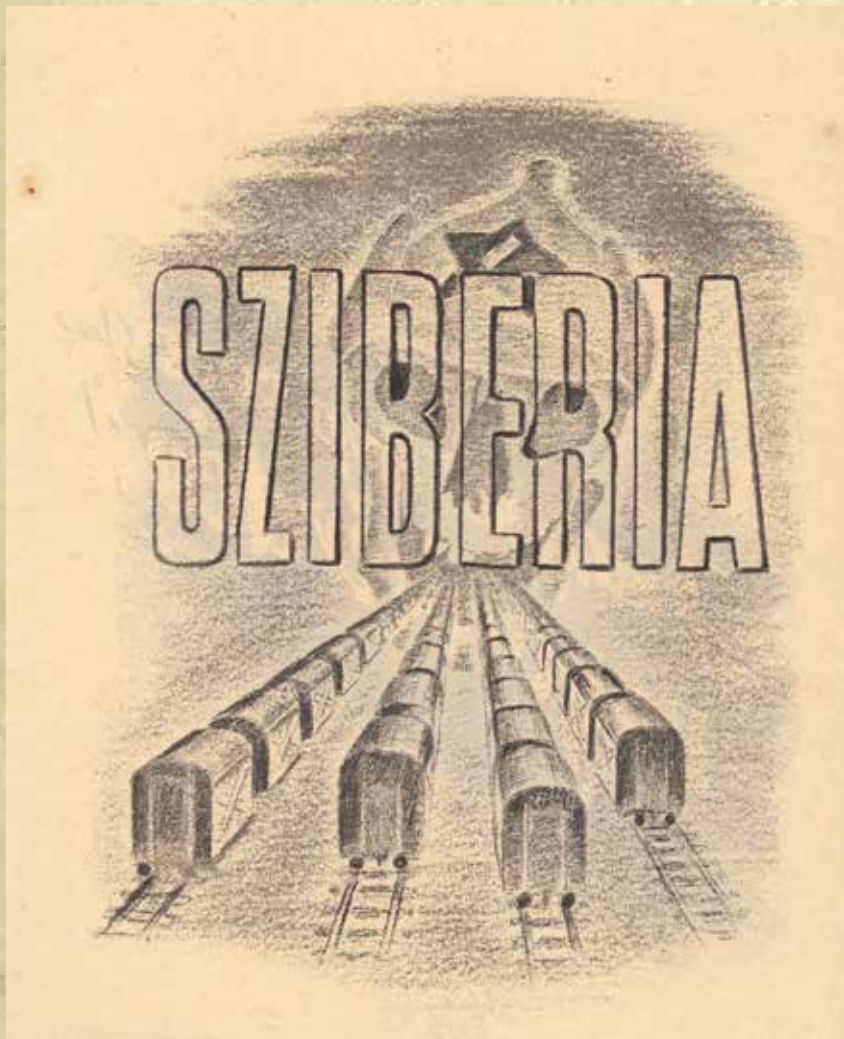
Leltári szám: 5613/Nyt

Előoldalán grafika: négy sín páron vagonok sora egy irányba, egy katonasapkás halálfej nyitott szájába tart, fellettük „Szibéria„ felirat.

A hátoldalon: „Sztálin kijelentette : A magyar nép sorsa vagonkérdés!„ nyomda nélkül

(1944–1945)

Mérete: 21x15 cm

Sztálin kijelentette:

*„A magyar nép sorsa
vagonkérdés!“*

Szovjet kiadású röplap

Leltári szám: 2000.81.1/Nyt

Előoldalán: „Magyar katona! Ne vérezz Hitlerért és az ő magyarországi bérenceiért!„

Hátoldalán: „Átlépési igazolvány„

Megadásra buzdító röplap, amelyben a Vörös Hadsereg a magukat megadó katonáknak jó bánásmódot és a háború utáni hazatérést ígértek.

Mérete: 10,5x14 cm, 2 oldal

Szovjet kiadású röplap

Leltári szám: 74.70.1/Nyt

„Ha Hitlernek és Horthynak kell a háború, menjenek ők a frontra! Kedves Magyar Testvérek!„

Szovjet hadifogságba esett magyar katonák levelét közlő röplap, amelyben megadásra bátorítják a bajtársaikat, a halál helyett válasszák inkább a fogságot, ahol ők már biztonságban vannak, és jó dolguk van. A háború után mindenki hazatérhet családjához!

A röplap egyben frontátlépési igazolványként is szolgált. Ennek szövege a lap alján magyarul és oroszul is olvasható.

1942. július

Mérete: 20x18 cm, 2 oldal

Olvassd és add tovább bajtársaidnak!

*Ha Hitlernek és Horthynak kell
a háború, menjenek ők a frontra!*

KEDVES MAGYAR TESTVÉREK!

Az orosz fogságból fordulunk hozzátok. Mi, magyarok, nagyon féltünk ettől a sorstól, mert mi is elhittük, amit a németek az orosz fogságról beszélnek, hogy itt bántják a foglyokat. De most már tapasztalatból tudjuk, hogy ez nem igaz.

A foglyokat itt sehol senki nem bántja.

Kedves testvérek! Mi mindnyájan egészségesek vagyunk, hadifogolytáborban vagyunk és velünk emberségesen bannak. És mi már biztosak vagyunk, hogy a háború befejezése után épségben haza kerülünk.

Magyar testvérek! A háború befejezését nemcsak mi, de ti is kívánjátok. De így nem lesz hamar vége, ha ti segítitek tovább a németeknek, a magyarok ellenségének. Magyarországnak és nekünk semmi haszna nincs benne. Nem kár elrontani azt a sok magyar vért, ahogy Hitler és Horthy akarja?

Kedves magyar testvérek!

Emlékeztetek, amikor a frontra kihoztak benneteket, bennünket és titeket, mint rendfenntartók jöttünk. Azt ígérték,

hogy harcolni ők, a németek fognak, mi pedig a front mögött leszünk, és hogy mi nem kerülünk a tűzvonalba, csak mint rendfenntartók fogunk lenni. És most

egyik ezredet a másik után vetik harcba és a biztos pusztulásba.

És miért is harcoljon a magyar paraszt és munkás, az orosz paraszt és munkás ellen, mikor ők sohasem vétettek egymásnak? Az orosz paraszt

Magyar hadifoglyok írják felhívásukat

és munkás soha semmit sem vettelt a magyar parasztnak és munkásnak és békésen akar élni. És nem a magyar paraszt és munkás kezdett háborút Oroszország ellen. *A magyar népnek nem kell ez a háború. És ha kell Hitlernek és Horthy-nak, menjenek ők a frontra és harcoljanak ők.*

Ezért kár minden esebb magyar vérért, amit a magyar katona a németért ont.

Elég volt már a vérontásból!

Es ti is igyekezzetek segíteni befejezni a háborút! *Ha nem engednek hazá benneteket, gyertek át fogságba és akkor biztosítva lesz az életek és a háború után éppen úgy mint mi, vissza fogtok térni a családotokhoz.* Ebből lesz a hazának is legtöbb haszna, nem pedig abból, ha a németéit elpusztultok.

Még egyszer mondjuk: NE FÉLJETEREK A
FOGSÁGTÓL! MI már ismerjük a fogsá-
got és magyar becsületünkre mondjuk,
hogy ITT AZ OROSZOKNÁL SEMMI
BÁNTÓDÁSTOK NEM LESZ.

VELÜNK IS AZ ELSŐ NAPTÓL KEZDVE
NAGYON BECSÜLETESEN ÉS IGAZÁN
BÁNTAK.

NEKTEK IS JÓ DOLGOTOK LESZ.

1912 julius 8-5

Ez a röplap egyúttal frontatlépési igazolvány az oroszokhoz.

Эта дистония служит пропуском для перехода в плен.

[illegible][illegible]

These things which
with their own hands have built them
and in which they have put their
own strength and power, they have
not only built but they have
also built a strong foundation
upon which they have built their
own future.

[illegible][illegible]

Szovjet kiadású rölap

Leltári szám: 6211/Nyt

„10 jó tanács a honvédnek„

A katonákat megadásra biztató rölapban a szovjetek 10 pontban összefoglalták, mit és hogyan tegyenek a magyarok a kapituláció során.

A rölap egyben frontátlépési igazolványként is szolgált. Ennek szövege a lap alján magyarul és oroszul is olvasható.

(II. világháború)

Mérete: 18x11 cm, 2 oldal

mert akkor azt hihetik, hogy lesből támadni akartok. Ezért kellő időben tartsátok fel kezeiteket.

9.

Ha váratlanul ezt a kiáltást halljátok: „Sztoj!” (ami magyarul annyit jelent: „Állj!”), rögtön tartsátok fel kezeiteket! Ne ijedjete meg és ne fussatok el!

10.

Ha nincs szovjetírás nálatok, tanuljátok meg és hangosan mondjátok ezeket az orosz szavakat:

„Rusz, szdajussz!”

(magyarul: „Orosz, megadom magam!”)

Ez az igazolvány jogot ad arra, hogy egyenként vagy csoportosan átlépjétek a frontot és megadjátok magatokat a Vörös Hadseregnek.

Эта листовка служит пропуском для перехода в плен к Красной Армии в одиночку и группами.

Ezt az írást tiszteld ne lással!

Olvasd és add tovább bajtársaidnak!

10 JÓTANÁCS A HONVÉDNEK

TUDD MEG: a Szovjetunió kormánya 1941 július 1-én kelt 1798. számú rendelete kezeskedik róla, hogy a hadifogolyoknak, akármilyen nemzetiségű, nem esik bántódása, hogy ember-séges bánásmódban lesz része, hogy levelezhet hozzátartozóival és hogy a háború után hazatérhet.

VÉSD EMLÉKEZETEDBE: a Szovjetunió hadügyi népbiztosa, SZTÁLIN, 1942 február 23-án kelt 55. számú napiparancsa értelmében a Vörös Hadsereg minden katonája köteles foglyul ejteni azokat a katonákat és tiszteket, akik megadják magukat, de megsemmisíteni köteles azokat, akik fegyverrel a kezben le akarják igázní a Szovjetuniót.

HONVÉD! Ha életben akarsz maradni, így cselekedj:

1.

Beszéld meg megbízható bajtársaidal, hogy átjöttek hozzánk, orosz fogságba; ha

többen vagytok, könnyebb átjönni hozzánk és könnyebben játszhatjátok ki a tisztek és katonabeszegők éberségét.

2.

Amikor visszavonultok, távolodjatok el parancsnokaitoktól. Tegy úgy, mintha feltörted volna lábadat és sántikálj. Tetesd magad betegnek. Amikor pihenőre megálltok, kérd parancsnokodat, hogy engedjen bemenni valamelyik parasztházba, és rejtőzz el addig, amíg megérkeznek a szovjetkatonák. Az orosz szívesen segít neked elbujni.

3.

Amikor védelmi állásban vagytok: ha egyetért az egész csoport, tüzzetek ki fehér zászlót. Ne lőjjetek a szovjetkatonára!

Ha az oroszok támadnak, tartsátok fel kezeiteket. Ha akad áruló köztetek, kötözzétek meg, vagy mégjobb: öljétek meg.

4.

Amikor földértő, megfigyelő szolgálatban vagytok, vagy őrszolgálatot teljesítetek: lörekedjétek arra, hogy egész csoportotokat együtt küldjék a feladat megoldására. Ha eltávolodtatok csapategységetektől, akasszátok a sisakot, vagy

a sapkát a fegyverszuronyra. Ezzel értésére adjátok a szovjetkatonáknak, hogy becsületes szándékokotok végetvetni a vérontásnak.

5.

Semmi körülmények között ne vessétek le az egyenruhát: ezt követeli a nemzetközi jog. Az oroszok szigorúan betartják a háborúra vonatkozó törvényeket.

6.

Ne legyen fegyveretek megtöltve: amikor megadjátok magatokat, a fegyvert és a lövedéket adjátok oda a szovjetkatonáknak. Aki fegyverét is elhozza a fogságba, az a hadifogolytáborban kedvezményes ellátást kap.

7.

Őrizzétek meg a frontátlépési igazolványt. Jegyezzétek meg:

a) minden szovjetírás frontátlépési igazolványként szolgál;

b) minden frontátlépési igazolvánnyal annyian jöhetnek át hozzánk fogságba, ahányan akartok.

8.

Legjobb, ha hajnalban adjátok meg magatokat és nem éjjel, nem akkor amikor sötét van, vagy ködös az idő. Nehogy úgy csináljátok, hogy az utolsó pillanatig rejtőzködtek,

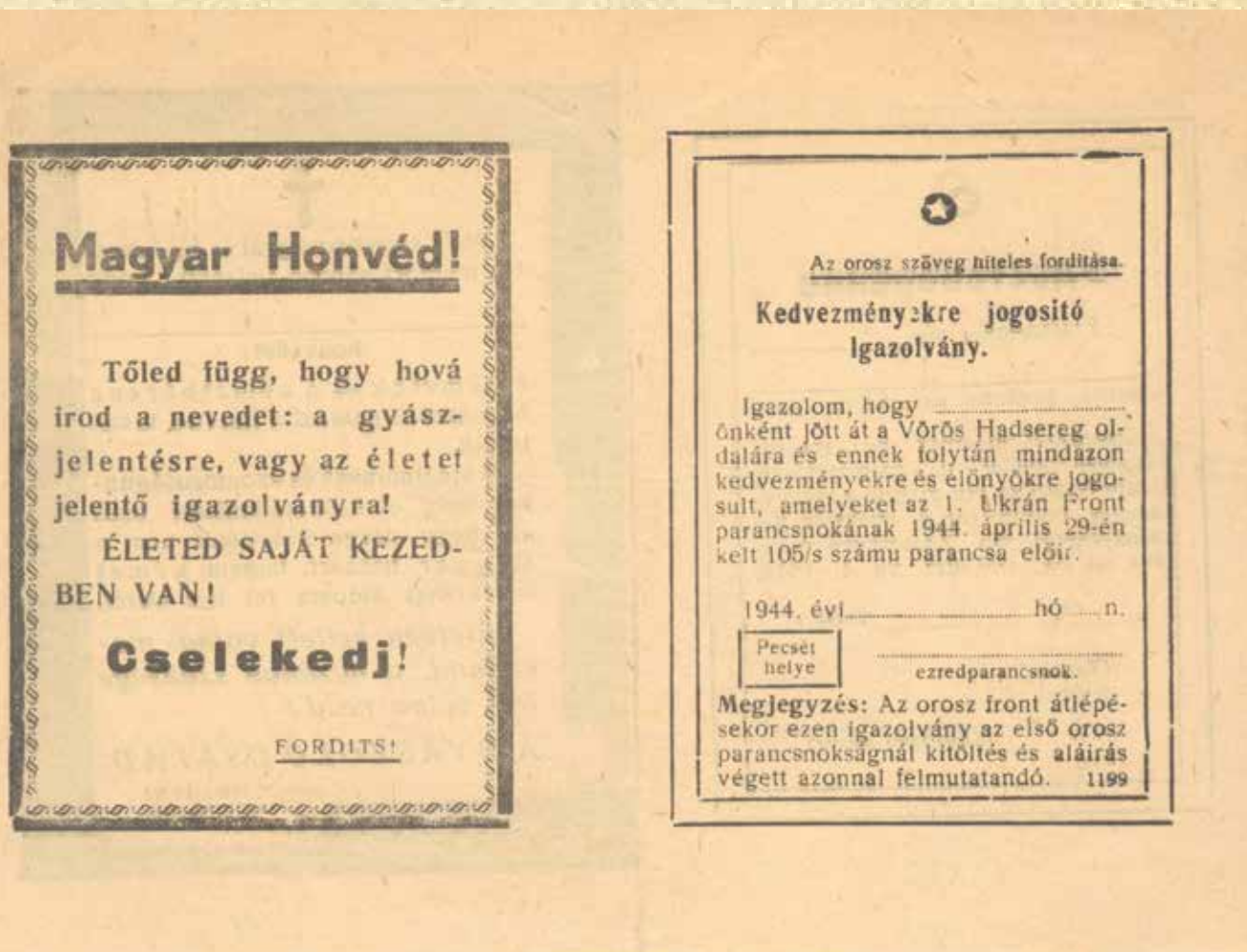
Szovjet kiadású röplap

Leltári szám: 6253/Nyt

A megadásra biztató röplapban a szovjetek két lehetőség elé állítják a magyar katonákat, ha folytatják a harcot, nevük gyászjelentésre kerül, vagy ha önként megadják magukat a Vörös Hadseregnek az I. Ukrán Front parancsnokának, Zsukov marsall parancsának megfelelően kedvezményekben részesülnek.

(1944. április 29. után)

Mérete: 14,5x19 cm, 2 oldal

Удостоверение

Удостоверяю, что _____

(звание, фамилия, имя, часть, дата)

добровольно перешел на сторону
Красной Армии и, следовательно,
имеет право на все льготы и преимуще-
ства, установленные приказом Ко-
мандующего 1-м Украинским фрон-
том за № 105 Шот 29. 4. 1944.

_____ 1944 г.

(Место
печати)

(Командир части)

Mély szomorúsággal és fájdalom-
tól megtört szívvel tudatjuk, hogy

_____ honvédet

a németek és a németbérenc
hazaárulók galádul a halálba taszi-
tották.

Fájdalmunkat és szomorúságun-
kat még elviselhetetlenebbé teszi
az, hogy drága halottunk nem a
magyar hazáért, hanem német
érdekekért áldozta fel ifju életét.

*Életben kellett volna ma-
radnod, a hazának szüksége
lett volna reád!*

A GYÁSZOLÓ CSALÁD.

FORDITS!

1814 V/1

Szovjet kiadású röplap

Leltári szám: 1978/Nyt

A magyar katonák számára kiadott röplapon közzétették Zsukov marsall, az I. Ukrán Front parancsnokának a csapatoknak kiadott 105. számú parancsát, amelyben a magukat önként megadó katonákat kedvezményekben részesítik. Az önkéntes megadásról a szovjetek igazolványt állítanak ki, amely alapján jogosultak lesznek a kedvezményekre, mint a feljavított élelmezés, a külön táborokban való elhelyezés, a munkaválasztás joga, a levélírás és a mielőbbi hazatérés.

A röplap hátoldalán mindez oroszul is elolvasható volt.

(1944. április 29. után)

Mérete: 21,5x15 cm, 2 oldal

Az orosz szöveg hiteles fordítása.

PARANCS

AZ 1. UKRÁN FRONT CSAPATAINAK

1944. április 29. én.

Hadrakelt hadsereg.

Szám: 105/s

A magyar tisztek és katonák nem akarnak harcolni a Vörös Hadsereg ellen. Tudják, hogy nem az oroszok, hanem a németek a magyar nép ellensége. Már sok magyar tiszt és katona otthagya a németeket és ájtott hozzánk oroszokhoz. Sokezren készülnek rá, hogy az első kínálkozó alkalommal átjöjjenek.

Megparancsolom:

I. A magyar tisztek és katonák, akik beszüntetik a harcot ellenünk és akár csoportosan, akár pedig egyenként, önként átjönnek a Vörös Hadsereg oldalára, a következő kedvezményekben és előnyökben részesítendőek:

1. Feljavított élelmezés.

2. Külön táborokban való elhelyezés különösen kedvező éghajlati viszonyok mellett.

3. Munkaválasztás joga a foglalkozásnak megfelelően. A tisztek csak az esetben alkalmazhatók munkára, ha saját maguk kérik.

4. Levélírás a hozzátartozókhöz.

5. Az első hadifogollyszállítmányokkal hazatérés Magyarországra a háború befejezése után.

II. Minden önként átjövő igazolvánnyal látható el, mely bizonyítja, hogy az igazolvány tulajdonosa önként jött át és a fent felsorolt kedvezményekre jogosult. Az igazolványt azon csapatfőnök parancsnoka állítja ki, akinek arcvonalszakaszán az átjövetele történt.

Az 1. ukrán front parancsnoka,
a Szovjetunió tábornagya

G. Zsukov

1129

ПРИКАЗ

войскам 1-го Украинского фронта

№ 105/П.

29 апреля 1944 г.

Действующая Армия.

Венгерские офицеры и солдаты не хотят воевать против Красной Армии. Они знают, что праки венгерского народа не русские, а немцы. Многие венгерские офицеры и солдаты уже бросили немцев и перешли к нам, русским. Многие тысячи готовы к тому, чтобы при первом удобном случае перейти к нам.

ПРИКАЗЫВАЮ:

1) Всем венгерским офицерам и солдатам, которые группами или в одиночку добровольно переходят на сторону Красной Армии, предоставлять следующие льготы и преимущества:

1. Улучшенное питание.

2. Размещение в отдельных лагерях, находящихся в особенно благоприятных климатических условиях.

3. Право на выбор работы по специальности. Офицеров привлекать к работе только по их желанию.

4. Право отправки письма родным.

5. Возвращению на родину в Венгрию после окончания войны, с первыми партиями военнопленных.

2) Выдать каждому перебежчику удостоверение, подтверждающее, что представителю его действительно добровольно перешел на сторону Красной Армии и имеет право на вышеуказанные льготы. Выдачу удостоверений производить командирам частей, на участке которых был совершен переход.

Командующий 1 Украинским Фронтом

Маршал Советского Союза

Г. ЖУКОВ.

BUDAPEST
2016